

**Арча район Советы
КАРАРЫ**

« 22 » гыйнвар 2015 ел

№ 313

**Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы
Уставын раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законның 44 статьясы, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлдәгә 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясы нигезендә Арча район Советы карар бирде:

1. Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы Уставын 1 нче кушымта нигезендә расларга.

2. «Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы уставын раслау турында» 17.02.2012 ел, №64 Арча район Советы карарын, «Арча муниципаль районы уставына үзгәрешләр һәм өстәмәләр керту турында» 17.02.2012 ел, №109 Арча район Советы карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны дәүләт теркәве өчен уставларны теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органына кабул ителгән көннән алып 15 көн эчендә жибәрергә.

4. Арча муниципаль районы башлыгы урынбасары уставларны теркәү өлкәсендә башкарма хакимиятнең территориаль вәкаләтле федераль органынан әлеге карарны Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) яисә «Арча хәбәрләре» газетасында урнаштыру юлы белән бастырып чыгарырга алынганнан соң жиде көн эчендә Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) яисә «Арский вестник» («Арча хәбәрләре») газетасында бастырып чыгарырга.

5. Арча муниципаль районы башлыгы урынбасары рәсми басылып чыккан көннән алып ун көн эчендә уставларны теркәү өлкәсендәгә башкарма хакимиятнең территориаль вәкаләтле федераль органына чыганак һәм бастырып чыгару датасы турындагы белешмәләр жибәрергә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну законлылык, жәмәгать тәртибен саклау һәм жирле үзидарә буенча даими комиссия рәисе Г.Р.Заһидуллинага йөкләргә.

Башлык урынбасары,
Арча район Советы рәисе урынбасары

Л.М. Осина

АРЧА МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ УСТАВЫ

I БҮЛЕК. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья. Муниципаль район һәм аның статусы

1. «Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә муниципаль район статусы «Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы N7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән бирелде.

2. Муниципаль берәмлекнең рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлеге (алга таба - Район тексты буенча), кыскартылган исеме - Арча муниципаль районы.

2 статья. Районның территориаль корылышы

1. Район территориясе составына түбәндәге муниципаль берәмлекләр керә: Арча шәһәре, Апаз, Кәче, Наласа, Яңа Кишет, Яңа Кырлай, Яңа Кенәр, Сеже, Урта Курса, Иске Кырлай, Иске Чүриле, Ташкичү, Үрнәк, Утар Аты, Шушмабаш, Яңасала авыл җирлекләре.

2. Районның административ үзәге - Арча шәһәре.

3. Район чикләре "Арча муниципаль районы" муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында" 2005 елның 31 гыйнварындагы N7-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән.

4. Район чикләре җирлекара характердагы мәсьәләләрне хәл итү өчен районның җирле үзидарә органнары тарафыннан шартлар тудыру кирәклеген исәпкә алып, шулай ук районның бөтен территориясендә күрсәтелгән органнарга федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән.

5. Район чикләрен үзгәртү, аны үзгәртеп кору Татарстан Республикасы законы белән законнарда билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

3 статья. Районның рәсми символлары

1. Районның үз рәсми символлары - тарихи, мәдәни һәм башка җирле традицияләренә һәм үзенчәлекләренә чагылдыра торган флаг һәм гербы бар.

2. Рәсми символларны тасвирлау, алардан файдалану тәртибе «Арча муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Советы раслаган район флагы һәм гербы турындагы нигезләмәләр белән билгеләнә.

3. Районның гербын бастырып чыгару Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затларының матбугатында, бланкларында һәм башка рәсми документларында урнаштырылырга мөмкин. Районның жирле үзидарә органнары биналары фасадларында, Район Советының утырышлар залында, район башлыгының эш кабинетларында һәм Район Башкарма комитеты житәкчесенә эш кабинетларында урнашкан герб һәм флаг бар. Районның рәсми символларын рәсми рәвештә яңартуның башка очраklары район Советы карары белән билгеләнә.

4. Герб һәм Район флагы федераль кануннарда билгеләнгән тәртиптә дәүләт теркәве узарга тиеш.

4 статья. Районда жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга халыкның хокукы

1. Районда үз-үзен идарә итү жирле референдумнарда, муниципаль сайлауларда катнашу юлы белән, турыдан-туры ихтыяр белдерүнең бүтән рәвешләре ярдәмендә, шулай ук әлегә Уставта каралган сайлау һәм жирле үзидарәнең башка органнары аша Россия Федерациясә гражданны тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашыруга жәнәсенә, расасына, милләтенә, теленә, чыгышына, мөлкәти һәм вазыйфай хәленә, дингә, инануларына, ижтимагый берләшмәләргә каравына бәйсез рәвештә турыдан-туры һәм үз вәкилләре аша бертигез хокукларга ия.

Район территориясендә даими яисә башлыча яшәүче чит ил гражданныр жирле үзидарәне гамәлгә ашырганда Россия Федерациясенә халыкара килешүләре һәм федераль законнар нигезендә хокукларга ия.

3. Районның һәр кешесе жирле үзидарә органнарына һәм район жирле үзидарәсенә вазыйфай затларына турыдан-туры мөрәжәгать итәргә, жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүмат алырга хокуклы.

4. Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары һәркемгә аның хокукларына һәм ирекләренә турыдан-туры кагыла торган документлар һәм материаллар белән танышу мөмкинлеген, шулай ук, законда башкасы каралмаган булса, гражданнырның район жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында тулы һәм дәрәс башка мәгълүмат алу мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

5. Районның жирле үзидарә органнары массакуләм мәгълүмат чаралары аша һәм башка ысул белән халыкка районның һәм аның аерым территорияләренә аеруча әһәмиятле мәсьәләләре, гомуми файдаланудагы транспорт, торак-коммуналь хужалык эше, халыкка төрле хезмәт күрсәтүче социаль ташламалар, ижтимагый тәртипне саклау торышы һәм табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр турында «Дәүләт органнары һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлегә турында мәгълүматтан файдалануны тәмин итү турында» 2009 елның 09 февралендәгә 8-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә даими рәвештә хәбәр итәләр.

6. Гражданныр, оешмалар судта Районның жирле үзидарә органнарының һәм вазыйфай затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмавына) ризасызлык белдерәргә хокуклы, әгәр алар кануннарда каршы килә дип санасалар, аларның хокукларын һәм ирекләрен бозалар.

5 статья. Районның жирле үзидарэ органнары структурасы

1. Районның жирле үзидарэ органнары структурасына район Советы, район башлыгы, районның башкарма комитеты, жир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре палатасы, Финанс-бюджет палатасы, Контроль-хисап палатасы, әлеге Устав нигезендә төзелә торган башка жирле үзидарэ органнары керә.

2. Районның жирле үзидарэ органнары структурасын үзгәртү әлеге Уставка үзгәрешләр кертү юлы белән гамәлгә ашырыла.

6 статья. Районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре

1. Районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә түбәндәгеләр керә:

1) муниципаль район бюджеты проектын төзү һәм карау, муниципаль район бюджетын раслау һәм үтәү, аның үтәлешен тикшереп тору, муниципаль район бюджеты үтәлеше турында хисап төзү һәм раслау;

2) муниципаль районның жирле салымнарын һәм жыемнарын билгеләү, үзгәртү һәм бетерү;

3) муниципаль районның муниципаль милкендәге мөлкәтне биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү;

4) муниципаль район чикләрендә Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләренә электр һәм газ белән тәмин итүне оештыру;

5) муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлегә, муниципаль район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының сакланышын муниципаль тикшереп торуну гамәлгә ашыру, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, шулай ук автомобиль юлларынан файдалану һәм юл эшчәнлеген гамәлгә ашыру өлкәсендә Россия Федерациясе законнары нигезендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыру;

6) муниципаль район чикләрендә жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру һәм халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыру;

7) террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалауда, шулай ук муниципаль район территориясендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижәләрен минимальләштерүдә һәм (яисә) юкка чыгаруда катнашу;

8) муниципаль район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының милләтара һәм конфессияара татулыкны ныгытуга, телләрен һәм мәдәниятен үстерүгә, милли азчылыкларның хокукларын гамәлгә ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни адаптациясен тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлдерелгән чаралар эшләү һәм гамәлгә ашыру;

9) муниципаль район территориясендә гадәттән тыш хәлләр нәтижәләрен кисәтү һәм бетерү эшендә катнашу;

10) муниципаль район территориясендә жәмәгать тәртибен саклауны оештыру;

11), участок полиция уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә муниципаль районның административ участогында эшләү өчен бина бирү;

12) 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урын бирү;

13) әйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру;

14) муниципаль мэгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыру (федераль дәүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тәмин итү вәкаләтләрәннән тыш), муниципаль мэгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыру (өстәмә белем бирүдән тыш, аны финанс ягыннан тәмин итү Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары тарафыннан гамәлгә ашырыла торган балаларга өстәмә белем бирүне оештыру), балаларны карауны һәм карауны гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру, шулай ук каникул вакытында балаларның ялын оештыру;

15) муниципаль район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыру (халкы башкарма хакимиятнең аерым территорияләр халкын медик-санитар тәмин итү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль органы карамагындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тәмин ителә торган территорияләрнең Россия Федерациясә Хөкүмәте тарафыннан расланган исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләреннән тыш) гражданның медицина ярдәме күрсәтүнең дәүләт гарантияләренә территорияль программасы нигезендә;

көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру;

17) муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасын раслау, территорияне планлаштыру буенча муниципаль районны территорияль планлаштыру схемасы нигезендә эзерлэнгән документларны раслау, муниципаль район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системасын алып бару, шул исәптән муниципаль район чикләрендә муниципаль ихтыяжлар өчен жир кишәрлекләрен сатып алу юлы белән резервлау һәм алу;

18) «Реклама турында» 2006 елның 13 мартындагы 38-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла торган муниципаль район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыру, реклама конструкцияләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләүгә рөхсәтләр бирү схемасын раслау, мондый рөхсәтләрне гамәлдән чыгару, муниципаль район территориясендә үз белдегә белән билгелэнгән реклама конструкцияләрен күрсәтү турында күрсәтмәләр бирү;

19) жирлекләрнең архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны булдыру һәм тоту;

20) муниципаль район территориясендә жирлекара күмү урыннарын карап тоту, ритуаль хезмәтләр оештыру;

21) муниципаль район составына керүче жирлекләрне элемтә, жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

22) жирлекара китапханәләр белән халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне оештыру, китапханә фондларын туплау һәм аларның сакланышын тәмин итү;

23) муниципаль район составына керүче жирлекләрне ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәт күрсәтүләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыру;

24) муниципаль район составына керүче жирлекләрдә жирле традицион халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыру;

25) муниципаль район составына керүче жирлекләрнең бюджет тәмин ителеше дәрәжәсен муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән тигезләү;

26) территориаль оборона һәм гражданның оборонасы, муниципаль район халкын һәм территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

27) муниципаль район территориясендә жирле эһәмияттәге дөвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны булдыру, үстерү һәм саклауны тәмин итү, шулай ук жирле эһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләреннән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыру;

28) муниципаль район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизация эзерләү чараларын оештыру һәм гамәлгә ашыру;

29) су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыру;

30) жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү өчен шартлар тудыру, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү, кече һәм урта эшкүарлыкны үстерүгә ярдәм итү, социаль юнәлештәге коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм ирекле ярдәмен күрсәтү;

31) муниципаль район территориясендә физик культураны һәм массакуләм спортны үстерү өчен шартлар тудыру, муниципаль районның рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын үткәрүне оештыру;

32) балалар һәм яшьләр белән эшләр буенча жирлекара характердагы чараларны оештыру һәм гамәлгә ашыру;

33) Россия Федерациясенә су законнарында билгеләнгән чикләрдә су объектлары милекчесенә вәкаләтләрен гамәлгә ашыру, шәхси һәм көнкүреш ихтияжлары өчен гомуми файдаланудагы су объектларынан файдалану кагыйдәләрен билгеләү, гражданның гомуми файдаланудагы су объектларына һәм аларның яр полосаларына ирекле керүен тәмин итүне дә кертеп;

34) муниципаль урман контролен гамәлгә ашыру;

36) муниципаль район ихтияжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итү, ачык аукцион уздыру федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукына;

37) муниципаль район чикләрндә коррупциягә каршы тору чараларын гамәлгә ашыру.

38) адреслау объектларына адреслар бирү, адресларны үзгәртү, аннулирование, муниципаль районның авылара территориясе чикләрндә планлаштыру структурасы элементларына исем бирү, мондый исемнәрне үзгәртү, гамәлдән чыгару, мәгълүматны дәүләт адреслар реестрында урнаштыру;

39) муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыру;

40) «Дәүләт күчемсез мөлкәт кадастры турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләрән башкару һәм территориянең карта-планын раслау.

2. Районның жирле үзидарә органнары авылара территорияләрдә жирлекнең жирле үзидарә органнарының барлык хокукларына һәм вәкаләтләренә, шул исәптән салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм бетерү буенча жирлекнең жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә ия.

3. Муниципаль район составына керүче аерым жирлекләрнең жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә әлеге жирлекләрнең бюджетларыннан муниципаль район бюджетына бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны үзләренә тапшыру турында муниципаль районның жирле үзидарә органнары белән килешүләр төзәргә хокуклы.

4. Районның жирле үзидарә органнары район составына керүче аерым жирлекләрнең жирле үзидарә органнары белән килешү төзәргә, аларга жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз вәкаләтләренә бер өлешен гамәлгә ашыруны Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә тиешле жирлекләр бюджетларына муниципаль район бюджетыннан бирелә торган бюджетара трансфертлар исәбеннән тапшыру турында килешүләр төзәргә хокуклы.

5. Күрсәтелгән килешүләр билгеле бер срокка төзеләргә, аларның гамәлдә булуын туктату нигезләрен һәм тәртибен билгели торган нигезләмәләрне, шул исәптән вақытыннан алда, тапшырыла торган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен кирәкле бюджетара трансфертларның еллык күләмен билгеләү тәртибен, шулай ук килешүләрне үтәмәгән өчен финанс санкцияләрен күздә тотарга тиеш. Килешүләр төзү тәртибе башкарма комитетның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

Күрсәтелгән килешүләр нигезендә тапшырылган вәкаләтләрне гамәлгә ашыру өчен жирле үзидарә органнары район Советы карарында каралган очракларда һәм тәртиптә үз матди ресурсларын һәм финанс средстволарын өстәмә файдаланырга хокуклы.

7 статья. Районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итүгә хокукы

1. Районның жирле үзидарә органнары түбәндәгеләргә хокуклы:

- 1) муниципаль район музейларын төзү;
- 2) опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнашу;
- 3) муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләрнең хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыру;
- 4) Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә ярдәм күрсәтү һәм муниципаль район территориясендә милләтара мөнәсәбәتلәр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыру;
- 5) 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары белем бирү муниципаль мэгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен гамәлгә ашыру;
- 6) туризмны үстерү өчен шартлар тудыру;
- 7) кеше хокукларын тәмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтү;
- 8) «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрендәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләре оешмалары тарафыннан төзелгән оешмаларга ярдәм күрсәтү;
- 9) «Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында» Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыру.
- 10) нотариус торак пункттында урнашкан авылара территориядә булмаган очракта, законнарда каралган нотариаль гамәлләр кылу;
- 11) оешмалар тарафыннан федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда хезмәт күрсәтүләрнең сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыру.

2. Муниципаль районның жирле үзидарә органнары элге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән мәсьәләләргә башка дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруда катнашырга (131-ФЗ номерлы Федераль законның 19 статьясы нигезендә аларга тапшырылмаган), әгәр бу федераль законнарда каралган булса, шулай ук башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары компетенциясенә кертелмәгән һәм федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъектлары законнары белән үз компетенцияләреннән төшереп калдырмаган башка мәсьәләләргә, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетларынан бирелгән бюджетара трансфертлардан тыш, жирле бюджетлар керемнәре исәбеннән һәм түләүләрнең өстәмә нормативлары буенча салым керемнәре керүдән тыш, хәл итәргә хокуклы.

8 статья. Муниципаль контроль.

1. Жирле үзидарә органнары жирле эһәмияттәге мәсьәләләр буенча кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнгән таләпләрнең үтәленә муниципаль контроль оештыра һәм гамәлгә ашыра, ә федераль законнарда жирле үзидарә органнары вәкаләтләренә кертелгән очракларда шулай ук федераль законнарда, Россия Федерациясе субъектлары законнарында

билгелэнгән таләпләрнең үтәлешенә муниципаль контроль оештыра һәм гамәлгә ашыра.

2. Юридик затларга, индивидуаль эшкуарларга муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга, тикшерүләрне оештыруга һәм уздыруга бәйле мөнәсәбәтләргә карата "Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында" 2008 елның 26 декабрдәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

9 статья. Районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү

Районның жирле үзидарә органнарына аерым дәүләт вәкаләтләрен бирү федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән гамәлгә ашырыла.

Районның жирле үзидарә органнары тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен шушы максатларга бүлеп бирелгән матди ресурслар һәм финанс чаралары чикләрендә тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгелэнгән тәртиптә җаваплы булалар.

Тапшырылган вәкаләтләргә гамәлгә ашыру дәүләт контроле астында. Районның жирле үзидарә органнары тарафыннан аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны тикшереп торы шартлары һәм тәртибе тиешенчә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә. Район Советы үз вәкаләтләргә чикләрендә районның жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларыннан аларга тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалану очракларын һәм тәртибен билгеләргә хокуклы.

10 статья. Районның муниципальара хезмәттәшлектә катнашуы

Районның муниципалитетара хезмәттәшлектә катнашуы федераль законнар һәм жирле үзидарә турында Татарстан Республикасы законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

11 статья. Районның жирле үзидарә органнары белән дәүләт хакимияте органнары арасындагы багланышлар

Районның жирле үзидарә органнары белән дәүләт хакимияте органнары арасындагы багланышлар түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

1) районның социаль-икътисадый үсешенә юнәлтелгән дәүләт программаларын гамәлгә ашыруда район жирле үзидарә органнарының катнашуы;

2) районның жирле үзидарә органнары һәм дәүләт хакимияте органнары арасында шартнамәләр (киләшүләр) төзү;

3) даими яисә вакытлы координация, консультация, киңәш бирү һәм башка эшче органнар булдыру;

4) Татарстан Республикасы Дәүләт Советында район Советының закон чыгару инициативасы;

5) законнарда билгелэнгән үзара хезмәттәшлекнең башка рәвешләре.

12 статья. Муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу

Райондагы муниципаль хезмәтне хокукый жайга салу, муниципаль хезмәт вазыйфаларына таләпләрне дә кертеп, муниципаль хезмәткәрнең статусын билгеләү, муниципаль хезмәтне үтү шартлары һәм тәртибе «Россия Федерациясендә муниципаль хезмәт турында» 2007 елның 02 мартындагы 25-ФЗ номерлы Федераль закон, «Муниципаль хезмәт турында» 2013 елның 25 июнендәге 50-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, район Советы раслаган муниципаль хезмәт турындагы нигезләмә һәм районның муниципаль хокукый актлары белән гамәлгә ашырыла.

II БҮЛЕК. ХАЛЫК ТАРАФЫННАН ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ТУРЫДАН-ТУРЫ ГАМӘЛГӘ АШЫРУ ҺӘМ ХАЛЫКНЫҢ ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘНЕ ГАМӘЛГӘ АШЫРУДА КАТНАШУ ФОРМАЛАРЫ

13 статья. Жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда халыкның турыдан-туры катнашуы

Гражданның турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыралар һәм жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда түбәндәге рәвешләрдә катнашалар:

- 1) жирле референдум;
- 2) депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, район чикләрен үзгәртү һәм үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү;
- 3) гражданның хокукый инициативасы;
- 4) территориаль ижтимагый үзидарә;
- 5) гавами тыңлаулар;
- 6) гражданның жыелышы;
- 7) гражданның конференциясе (делегатлар жыелышы);
- 8) гражданның сораштыруы;
- 9) жирле әһәмияттәге аеруча мөһим мәсьәләләр буенча халык фикер алышуы;
- 10) гражданның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре;
- 11) ижтимагый (консультатив) советлар төзү;
- 12) муниципаль сайлаулар;
- 13) Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләр.

14 статья. Жирле референдум

1. Жирле референдум турыдан-туры район халкы тарафыннан жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә хәл итү максатларында уздырыла.

2. Жирле референдум «Россия Федерациясе гражданның сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда һәм «Жирле референдум турында» 2004 елның 24 мартындагы 23-ТРЗ номерлы

Татарстан Республикасы Законьнда «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләрне исәпкә алып районның бөтен территориясендә уздырыла.

3. Жирле референдумда яшәү урыны район чикләрендә урнашкан Россия Федерациясе гражданны катнашырга хокуклы. Россия Федерациясенен халыкара шартнамәләре нигезендә һәм законда билгеләнгән тәртиптә район территориясендә даими яшәүче чит ил гражданны жирле референдумда Россия Федерациясе гражданны кебек үк катнашалар.

4. Жирле референдумны билгеләү турындагы карар район Советы тарафыннан түбәндәге инициатива буенча кабул ителә:

- 1) жирле референдумда катнашу хокукына ия гражданны;
- 2) уставларында сайлауларда һәм (яисә) референдумнарда катнашу каралган һәм федераль законда билгеләнгән тәртиптә һәм вакытларда теркәлгән сайлау берләшмәсе, башка ижтимагый берләшмә;
- 3) район Советы һәм район Башкарма комитеты житәкчесе алар тарафыннан бергә чыгарылган иде.

5. Гражданны, сайлау берләшмәләре, башка ижтимагый берләшмәләр инициативасы буенча жирле референдумны билгеләү шарты булып әлеге инициативаны хуплап имзалар жыю тора, аларның саны район территориясендә теркәлгән референдумда катнашучылар санының биш процентын тәшкит итәргә тиеш, ләкин 25 имзадан да ким була алмый.

6. Район Советы һәм район башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан бергә чыгарылган референдум уздыру инициативасы район Советы карары һәм район башкарма комитеты житәкчесе карары белән рәсмиләштерелә. Күрсәтелгән инициативаны күрсәтү тәртибе район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

7. Район Советы жирле референдум билгеләнә торган документлар район Советына кәргән көннән алып 30 көн эчендә жирле референдумны билгели.

8. Референдумда тавыш бирүне уздыру датасы билгеләнгән тавыш бирү көненә кадәр 25 көннән дә соңга калмыйча район Советы карары белән аны дәүләт хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына билгеләнгән сайлауларда тавыш бирү көне йә башка билгеләнгән референдумда тавыш бирү көне белән бергә урнаштыру максатларында соңрак вакытка (әмма 90 көннән артмаска) күчереләргә мөмкин.

9. Әлеге статьяның 8 пункты нигезендә референдум билгеләү турындагы, шулай ук референдумда тавыш бирү көнен күчерү турындагы карар массакүләм мәгълүмат чараларында ул кабул ителгән көннән соң биш көннән дә соңга калмыйча рәсми бастырып чыгарылырга тиеш.

10. Тавыш бирү йомгаклары һәм жирле референдумда кабул ителгән карар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкелергә) тиеш.

11. Жирле референдумда кабул ителгән карар район территориясендә мәжбүри үтәләргә тиеш һәм нинди дә булса дәүләт хакимияте органнары, аларның вазыйфаи затлары яисә районның жирле үзидарә органнары тарафыннан раслануга мохтаж түгел.

12. Районның жирле үзидарэ органнары жирле референдумда кабул ителгэн карарның үтөлешен әлеге Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүләшү нигезендә тәэмин ителәр.

13. Жирле референдум уздыру турындагы карарга, шулай ук жирле референдумда кабул ителгэн карарга федераль законнар нигезендә гражданныр, жирле үзидарэ органнары, прокурор, федераль закон белән вәкаләтләр бирелгән дәүләт хакияте органнары тарафыннан суд тәртибендә шикаятъ бирелергә мөмкин.

15 статья. Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, чикләрене үзгәртү, районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү.

1. Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү, әлеге Федераль законда каралган үзенчәлекләрене исәпкә алып, федераль законда билгеләнгән һәм Россия Федерациясе субъектының аның нигезендә кабул ителә торган законында кабул ителә торган тәртиптә, халык инициативасы буенча уздырыла.

2. Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу нигезләре һәм күрсәтелгән затларны чакыртып алу процедурасы муниципаль берәмлек уставы белән билгеләнә.

Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу өчен, аларны суд тәртибендә раслаган очракта, аның конкрет хокукка каршы карарлары яисә гамәлләре (гамәл кылмавы) гына нигез була ала.

Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу процедурасы аңа сайлаучыларга чакыртып алу өчен нигез буларак күрсәтелә торган шартларга карата аңлатмалар бирү мөмкинлеген тәэмин итәргә тиеш. Әгәр чакыртып алу өчен муниципаль берәмлектә (сайлау округында) теркәлгән сайлаучыларның кимендә яртысы тавыш бирсә, жирле үзидарәнең сайланулы органы депутаты, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты чакыртып алынган дип санала.

Әгәр муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органында барлык депутат мандатлары яисә депутат мандатларының бер өлеше сайлау берләшмәләре тарафыннан күрсәтелгән кандидатлар исемлекләре составында сайланган депутатлар белән алмаштырылса, депутатны чакыртып алу кулланылмый.

3. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәрткәндә халыкның ризалыгын алу, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору максатларында әлеге Федераль законда каралган очракларда муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү уздырыла.

4. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль берәмлекнең бөтен территориясендә яисә аның территориясенең бер өлешендә «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында»

2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә үткәрелә.

5. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы тарафыннан билгеләнә һәм, әлегә Федераль законда билгеләнгән үзенчәлекләренә исәпкә алып, федераль законда билгеләнгән һәм Россия Федерациясе субъекты законы нигезендә кабул ителә торган тәртиптә үткәрелә. Мондый чакта дөүләт органнары, жирле үзидарә органнары, дөүләт яисә муниципаль вазыйфаларны биләүче затлар тарафыннан агитация үткәрүне тыя торган федераль закон, Россия Федерациясе субъекты законы нигезләмәләре, шулай ук референдумда кабул ителгән карарның юридик көчләрен билгели торган нигезләмәләр кулланылмый.

6. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү, әгәр анда муниципаль берәмлек халкының яртысыннан күбрәгә яисә сайлау хокукына ия муниципаль берәмлек өләше катнашса, булган дип санала. Муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртүгә халыкның ризалыгы, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору, күрсәтелгән үзгәрешләр өчен муниципаль берәмлек халкының тавыш бирүдә катнашкан яки муниципаль берәмлек өләшенең яртысыннан күбрәгә тавыш бирсә, алынган дип санала.

7. Депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затын чакыртып алу буенча тавыш бирү йомгаклары, муниципаль берәмлек чикләрен үзгәртү, муниципаль берәмлекне үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирү йомгаклары һәм кабул ителгән карарлар рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

16 статья. Гражданнарның хокукый инициативасы

1. Район халкы әлегә Устав һәм район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнгән тәртиптә хокук ижәт инициативасы белән чыгарга хоуклы.

2. Сайлау хокукына ия гражданнар төркеме хокукый ижәт инициативасы белән сайлау хокукына ия район халкының сайлау хокукына ия 3 процентыннан артмаган санда чыгыш ясарга мөмкин.

3. Хокук ижәт инициативасын гамәлгә ашыру максатларында район халкы түбәндәгелергә хоуклы:

- гражданнарның яшәү урыны (эшләү) буенча жылышларын һәм хокукый инициатива күрсәтү һәм фикер алышу буенча башка күмәк чараларны оештырырга һәм уздырырга;

- хокукый инициатива белән чыгуны хуплап имзалар жыю буенча инициатив төркемнәр төзергә;

- район халкының имзаларын жыйрга һәм хокук инициативасын законнарға каршы килмәгән ысуллар белән күрсәтүне хуплап агитация алып барырга.

4. Районның жирле үзидарэ органнары һәм вазыйфаи затлары хокук чыгару инициативасын гамәлгә ашыруда район халкына ярдәм күрсәтергә тиеш.

5. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проекты район Советы тарафыннан аның ачык сессиясендә, район башлыгы яисә район башкарма комитеты житәкчесе тарафыннан әлеге Устав билгеләгән компетенцияләр нигезендә аны керткән көннән алып өч ай эчендә һичшиксез каралырга тиеш.

6. Гражданнарның хокукый инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә кертелгән муниципаль норматив хокукый акт проектына карау процедурасы тиешенчә район Советы регламенты, район башлыгының, район башкарма комитетының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

17 статья. Территориаль ижтимагый үзидарэ

1. Территория ижтимагый үзидарәсе дигәндә гражданнарның яшәү урыны буенча жирлек территориясенә, федераль әһәмияттәге шәһәр эче территориясенә, шәһәр эчендәге районның үз территорияләренә бер өлешендә үз-үзләрен оештыру аңлашыла, һәм ул жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыруны үз өстенә ала.

Территориаль ижтимагый үзидарэ гамәлгә ашырыла торган территория чикләре әлеге территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча жирлекнең, федераль әһәмияттәге шәһәр эче территориясенә, шәһәр эчендәге районның вәкилләклә органы тарафыннан билгеләнә.

2. Территориаль ижтимагый үзидарэ турыдан-туры халык тарафыннан гражданнарның жыелышларын һәм конференцияләрен уздыру, шулай ук территорияль ижтимагый үзидарэ органнары төзү юлы белән гамәлгә ашырыла.

3. Территориаль ижтимагый үзидарэ гражданнарның түбәндәге яшәү территорияләре чикләрендә гамәлгә ашырылырга мөмкин: күпфатирлы торак йорт подъезды; күпфатирлы торак йорт; торак йортлар төркеме; торак микрорайон; жирлек булмаган авыл торак пункты; гражданнарның башка яшәү территорияләре.

4. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары тиешле территориядә яшәүче гражданнарның жыелышларында яисә конференцияләрендә сайлана.

5. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставы теркәлгәннән соң тиешле жирлекләренә, федераль әһәмияттәге шәһәр эче территориясенә, шәһәр эчендәге районның вәкаләтле жирле үзидарэ органы тарафыннан гамәлгә куелган дип санала. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставын теркәү тәртибе муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль берәмлек вәкилләклә органының норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

Территориаль ижтимагый үзидарэ аның уставы нигезендә юридик зат булырга мөмкин һәм коммерциягә карамаган оешманың оештыру-хокукый формасында дәүләт теркәве узарга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар жыелышы, әгәр анда уналты яшыкә житкән тиешле территориядә яшәүче халыкның кимендә өчтән бере катнашса, хокуклы дип санала.

Территориаль ижтимагый үзидарэне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, гражданнар жылышышында уналтынчы яшыкә житкән, Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

7. Территориаль ижтимагый үзидарэне гамәлгә ашыручы гражданнар жылышышының, конференциясенә аерым вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

- 1) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары структурасын билгеләү;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарэ уставын кабул итү, аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарын сайлау;
- 4) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә төп юнәлешләрен билгеләү;
- 5) территориаль ижтимагый үзидарэ керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәләше турындагы хисапны раслау;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарэ органнары эшчәнлегә турында хисапларны карау һәм раслау.

8. Территориаль ижтимагый үзидарэ органнары:

- 1) тиешле территориядә яшәүче халыкның мәнфәгатьләрен чагылдыралар;
- 2) гражданнар жылышышында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәләшен тәэмин итәләр;
- 3) территорияне төзекләндерү буенча хужалык эшчәнлеген, тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтияжларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән башка хужалык эшчәнлеген күрсәтелгән гражданнар акчалары исәбеннән дә, территориаль ижтимагый үзидарэ органнары һәм жирле үзидарэ органнары арасындагы шартнамә нигезендә дә жирле бюджет чараларын кулланып гамәлгә ашыра алалар;

(Федераль закон редакциясендә)

4) әлегә органнар һәм жирле үзидарәнә вазыйфаи затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле, әлегә актларны кабул итү компетенциясенә кертелгән муниципаль хокукый актлар проектларын жирле үзидарэ органнарына кертергә хокуклы.

9. Территориаль ижтимагый үзидарэ уставында түбәндәгеләр билгеләнә:

- 1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;
- 2) территориаль ижтимагый үзидарэ эшчәнлегенә максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;
- 3) территориаль ижтимагый үзидарэ органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, вәкаләтләре чоры;
- 4) карарлар кабул итү тәртибе;
- 5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм алар белән эш итү тәртибе;
- 6) территориаль ижтимагый үзидарэне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

10. Жирле үзидарэ органнары территориаль ижтимагый үзидарэ уставына өстәмә таләпләр билгели алмый.

11. Территориаль ижтимагый үзидарэне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе, жирле бюджеттан кирәкле акчаларны бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе муниципаль берәмлек уставы һәм (яисә) муниципаль берәмлек

вәкиллекле органының норматив хокукий актлары белән билгеләнә.

18 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә оештыру тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә булдыру максатларында район халкы, жирле үзидарә органнары инициативасы буенча территориаль ижтимагый үзидарә уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыручы һәм чикләрендә шушы территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла торган территориядә яшәүче гражданныр жыелышын оештыручы гражданнырның инициатив төркеме төзелә.

2. Гражданныр жыелышы район территориясендә территориаль ижтимагый үзидарә төзү турында карар кабул итә, аның уставын кабул итә, шулай ук гражданныр жыелышын территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүгә бәйле мәсьәләләр буенча район Советында тапшырырга вәкаләтле вәкилле (вәкилләрне) билгели.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә район Советының территориаль ижтимагый үзидарә уставы теркәлгәннән соң гамәлгә куелган дип санала.

19 статья. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү өчен район башлыгына гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләр) түбәндәгеләр тапшырыла:

1) территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданныр жыенының барлык вәкаләтле вәкилләрә тарафыннан имзаланган гариза;

2) фамилиясен, исемен, атасының исемен, туу датасын, паспортының яисә граждан паспортын алмаштыручы документының сериясен, номерын һәм бирелү датасын, вәкаләтле вәкилләрнең һәркайсының яшәү урыны адресын күрсәтеп, территориаль ижтимагый үзидарә төзү турында карар кабул ителгән гражданныр жыены беркетмәсе;

3) территориаль ижтимагый үзидарә уставының ике нөсхәсе.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә билгеләнгән документлардан тыш, башка документларны тапшыру турындагы таләпләр рөхсәт ителми.

Вәкаләтле вәкилгә, исемлекне һәм аларны алу датасын күрсәтеп, документларны кабул итү турында расписка бирелә.

3. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән алып ике атна эчендә район башлыгы уставны теркәү турында яисә аны теркәүдән баш тарту турында район Советы карары проектын алдан карап тикшерүне һәм әзерләүне оештыра.

4. Гражданныр жыелышының вәкаләтле вәкилләрә территориаль ижтимагый үзидарә уставын һәм район Советының киңәш бирү тавышы хокукына ия утырышында алдан караганда катнашырга хокуклы.

5. Район Советы территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында яисә әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән документларны алган көннән соң 30 көн эчендә аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тарту дәлилләнгән булырга тиеш.

6. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып Россия Федерациясенең Конституциясенәң территориаль ижтимагый

үзидарә уставы нормаларына, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, әлеге Уставка, башка муниципаль хокукый актларга каршы килү тора.

7. Территориаль ижтимагый үзидарә төзүнең максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту рөхсәт ителми.

8. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча район Советы тарафыннан кабул ителгән мотивлаштырылган карар өч көн эчендә рәсми рәвештә гражданнар жылышының вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) игътибарына житкерелергә тиеш.

9. Территориаль ижтимагый үзидарә уставын теркәү турында район Советы карар кабул иткән очракта, уставның бер нөсхәсе теркәлүе турында тамга белән гражданнар жыенының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, башка нөсхә район Советында саклана.

10. Территориаль ижтимагый үзидарә уставына кертелә торган үзгәрешләр район Советы тарафыннан әлеге статьяда билгеләнгән тәртиптә теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр аларны теркәгән көннән үз көченә керә.

20 статья. Гавами тыңлаулар

1. Район Советы, район башлыгы катнашында жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча муниципаль норматив хокукый актлар проектлары буенча фикер алышу өчен ачык тыңлаулар үткәрелергә мөмкин.

2. Халык алдында тыңлаулар халык, район Советы яки район башлыгы инициативасы буенча үткәрелә. Район халкы яки район Советы инициативасы белән үткәрелә торган гавами тыңлаулар район Советы, район башлыгы - район башлыгы инициативасы белән билгеләнә.

3. Гавами тыңлауларга чыгарылырга тиешле сораулар:

1) район Уставы проекты, шулай ук әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты, Уставка үзгәрешләр бары тик жирле әһәмияттәге мәсьәләләр Уставында беркетелә торган мәсьәләләргә һәм аларны хәл итү вәкаләтләрен Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш;

2) район бюджеты проекты һәм аның үтәлеше турында хисап;

3) муниципаль берәмлекне үстерү планнары һәм программалары проектлары, жирдән файдалану һәм төзелеш алып бару кагыйдәләре проектлары, территорияләргә планлаштыру проектлары һәм территорияләргә ыланган проектлары, территорияләргә төзекләндерү кагыйдәләре проектлары, шулай ук жир кишәрлекләреннән һәм капитал төзелеш объектларыннан файдалануның шартлы рөхсәт ителгән төрөнә рөхсәтләр бирү мәсьәләләре, рөхсәт ителгән төзелешнең иң чик параметрларыннан тайпылу, капитал төзелеш объектларын реконструкцияләү мәсьәләләре, жирдән файдалану һәм төзелеш объектларыннан рөхсәт ителгән файдалануның бер төрөнә һәм капитал төзелеш объектларын жир кишәрлекләреннән файдалануның рөхсәт ителгән башка төрөнә үзгәртү мәсьәләләре;

4) районны үзгәртеп кору мәсьәләләре.

4. Гавами тыңлаулар үткөрү турындагы карар, законда башкасы каралмаган булса, тиешле орган яисә районның вазыйфай заты тарафыннан муниципаль норматив хокукый акт проекты карау көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Аларны үткөрү вакытын һәм урынын күрсәтеп гавами тыңлаулар уздыру турындагы карар һәм гавами тыңлауларга чыгарыла торган тиешле муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлаулар уздырылган көнгә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш, әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса.

6. Гавами тыңлаулар уздыру турында карар басылып чыккан көннән алып, аларны уздыру көненә кадәр район башлыгы халык тыңлауларына чыгарыла торган мәсьәлә буенча язма тәкъдимнәр һәм искәрмәләр жибәрергә хокуклы, шул исәптән муниципаль норматив хокукый актның гавами тыңлауларына чыгарылучы проектка төзәтмәләр һәм башка тәкъдимнәр. Район башлыгы кергән тәкъдимнәрне һәм кисәтүләрне гомумиләштерүне оештыра. Күрсәтелгән тәкъдимнәр һәм искәрмәләр гавами тыңлауларда катнашучыларга житкерелә.

7. Әгәр гамәлдәге законнарда башкасы каралмаган булса, гавами тыңлаулар муниципаль норматив хокукый акт проекты карау көненә кадәр 7 көннән дә соңга калмыйча уздырыла. Гавами тыңлаулар белгечләре, экспертларны, кызыксынган затларны чакыру юлы белән үткәрелә. Гавами тыңлауларда районның теләсә кайсы кешесе катнашырга хокуклы.

8. Гавами тыңлаулар уздыру йомгаклары буенча жирле үзидарә органнары һәм районның вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиешле тәкъдимнәр кабул ителә, аларның компетенцияләренә муниципаль норматив хокукый акт проекты гавами тыңлауларга чыгару кертелгән.

9. Гавами тыңлауларның нәтижәләре, кабул ителгән карарларның дәлилләнгән нигезләмәсен дә кертеп, гавами тыңлаулар уздырганнан соң 5 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Гавами тыңлауларны оештыру һәм уздыру тәртибе район Советы тарафыннан раслана торган гавами тыңлаулар турындагы нигезләмә белән билгеләнә.

11. Гамәлдәге кануннарда гавами тыңлаулар өчен каралган башка сроклар билгеләнмәгән булса, әлеге статьяда күрсәтелгән сроклар кулланыла.

21 статья. Гражданнар жылышы

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләр турында фикер алышу, халыкка жирле үзидарә органнары һәм район жирле үзидарәсенен вазыйфай затлары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү өчен район территориясендә гражданнар жылышлары үткәрелергә мөмкин. Гражданнарның жылышлары районның микрорайоннары, торак массивлары, кварталлары, урамнары, торак йортлары, торак пунктлары буенча чакырыла.

2. Гражданнар жыелышы халык, район Советы, район башлыгы инициативасы белән, шулай ук территориаль ижтимагый үзидарә уставында каралган очрақларда үткәрелә.

3. Район Советы яки район башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар жыелышы тиешенчә район Советы яисә район башлыгы тарафыннан билгеләнә.

4. Халык инициативасы буенча үткәрелә торган гражданнар жыелышы территориаль ижтимагый үзидарә органнарының, тиешле территориядә яшәүче һәм шушы территорияләрдә урнашкан предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар житәкчеләре жыелышында катнашу хокукына ия халык төркемнәренә кимендә 10 процентында торган гражданнар төркеменә язма тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан билгеләнә.

Гражданнар жыелышын үткәрү турындагы тәкъдимдә аны карауга чыгарыла торган мәсьәләләр исемлегә, жыенны уздыру вакыты һәм урыны күрсәтеләргә тиеш. Тәкъдим вәкаләтле затлар тарафыннан имзаланырга тиеш, ә әгәр жыелышны үткәрү инициативасы белән гражданнар төркеме мөрәжәгать итсә - әлегә гражданнар, аларның һәркайсының фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, яшәү урыны адресын күрсәтеп мөрәжәгать итә.

Район Советы якындагы сессиядә гражданнар жыелышын үткәрү турында тәкъдим кертте.

Район Советы гражданнарның жыелышын үткәрүдән үзенә максатка ярашсызлыгы мотивлары буенча баш тартырга хокуклы түгел.

5. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнар жыелышын билгеләү һәм үткәрү тәртибе территориаль ижтимагый үзидарә Уставы нигезендә билгеләнә.

6. Гражданнар жыелышын уздыру вакыты һәм аны үткәрү урыны турында һәм фикер алышуга кертелә торган мәсьәләләр турында тиешле территориядә яшәүчеләр, шушы массакүләм мәгълүмат чарасын кулланып, жыелыш уздырылырга жиде көннән дә соңга калмыйча, почта хәбәрләреннән, квартал саен (хужалык) йөрүдән, игълан итүдән һәм башка мөмкин булган чаралардан файдаланалар. Гражданнар жыелышын әзерләүне һәм уздыруны районның башкарма комитеты тәмин итә.

7. Жыелышлар эшендә әлегә территориядә яшәүче, сайлау хокукына ия гражданнар катнашырга хокуклы. Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданнарның гомуми саны муниципаль сайлаулар уздырганда файдаланыла торган Россия Федерациясә чикләрендә булу урыны һәм яшәү урыны буенча Россия Федерациясә гражданнарын теркәүне исәпкә алу күрсәткечләре нигезендә билгеләнә.

Жыелышта катнашырга хокукы булган гражданнар санының кимендә өчтән бере катнашса, гражданнар жыены хокуклы дип санала.

Жыелыш карарлары жыенда катнашкан гражданнарның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

8. Гражданнар жыелышы районның жирле үзидарә органнарына һәм жирле үзидарәненә вазыйфай затларына мөрәжәгатьләр кабул итәргә, шулай ук жирле үзидарә органнары һәм район жирле үзидарәсенә вазыйфай затлары

белән үзара мөнәсәбәтләрдә гражданнар жыелышын тәкъдим итәргә вәкаләтле затларны сайларга мөмкин.

9. Территориаль ижтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча үткәрелә торган гражданнар жыены үз компетенциясенә территориаль ижтимагый үзидарә уставы белән кертелгән мәсьәләләр буенча карар кабул итә.

10. Гражданнар жыелышы кабул иткән мөрәжәгатьләр жирле үзидарә органнары һәм район жирле үзидарәсенә вазыйфай затлары тарафыннан мәжбүри каралырга тиеш, алар компетенциясенә мөрәжәгатьләрдәгә мәсьәләләргә хәл итү кертелгән, язма жавап юлнамасы белән.

11. Гражданнар жыелышын билгеләү һәм уздыру тәртибе, шулай ук гражданнар жыелышының вәкаләтләре федераль закон, әлеге Устав һәм район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

12. Гражданнар жыелышы йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

22 статья. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы)

1. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) жирле әһәмияттәгә мәсьәләләр буенча фикер алышу һәм район халкының фикерен ачыклау зарурлыгы очрагында уздырыла. Район территориясендә яшәүче кешеләр арасынан гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышын чакыру кыенлашкан очракларда уздырыла.

2. Гражданнар конференциясен (делегатлар жыелышын) билгеләү һәм үткәрү, делегатлар сайлау тәртибе район Советының әлеге Уставы һәм (яисә) норматив хокукый акты белән билгеләнә.

3. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) гражданнар жыелышы вәкаләтләрен гамәлгә ашыра.

4. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) халык, район Советы, район башлыгы инициативасы белән уздырыла. Район Советы яки район башлыгы инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе район Советы яки район башлыгы тарафыннан тиешенчә билгеләнә. Халык инициативасы белән уздырыла торган гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) район Советы тарафыннан билгеләнә.

5. Әгәр анда сайланган делегатларның яртысыннан күбрәгә катнашса, гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) тулы хокуклы дип санала. Конференция карарлары (делегатлар жыелышлары) конференциядә катнашучы делегатларның күпчелек тавышы белән кабул ителә.

Территориаль ижтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру мәсьәләләргә буенча гражданнар конференциясе, гражданнар жыелышларында уналтынчы яшкә житкән, Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өчтән икесе катнашса, хокуклы дип санала.

6. Гражданнар конференциясе (делегатлар жыелышы) йомгаклары рәсми басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш.

23 статья. Гражданнардан сораштыру

1. Гражданнардан сорашып белешү жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфай затлары, шулай ук дәүләт хакимияте органнары карарлар кабул иткәндә халык фикерен ачыклау һәм исәпкә алу өчен районның бөтен территориясендә яисә территориясенә бер өлешендә уздырыла.

Сораштыру нәтижәләре киңәш итү характерында.

2. Гражданнардан сораштыруда сайлау хокукына ия район халкы катнашырга хокуклы.

3. Гражданнардан сораштыру түбәндәгеләрнең инициативасы белән уздырыла:

1) район Советы яисә район башлыгы - жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча;

2) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары - республика һәм регионара әһәмияттәге объектлар өчен район жирләренең максатчан билгеләнешен үзгәртү турында карарлар кабул иткәндә гражданнарның фикерен исәпкә алу өчен.

4. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү һәм уздыру тәртибе район Советының норматив хокукый акты белән билгеләнә.

5. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турындагы карар район Советы тарафыннан кабул ителә. Гражданнардан сорашып белешүне билгеләү турында район Советы карарында түбәндәгеләр билгеләнә:

1) сораштыруны уздыру датасы һәм сроклары;

2) сораштыру уздырганда тәкъдим ителә торган (тәкъдим ителгән) сорауны (соруларны) эзерләү;

3) сораштыру үткөрү методикасы;

4) сораштыру кәгазенәң формасы;

5) сораштыруда катнашучы район халкының минималь саны.

6. Район халкы гражданнардан сораштыру үткөрү турында аны үткөрү алдыннан кимендә 10 көн кала хәбәр итә.

7. Гражданнардан сораштыру эзерләүгә һәм уздыруга бәйле чараларны финанслау түбәндәгечә гамәлгә ашырыла:

1) район бюджеты акчалары исәбеннән - районның жирле үзидарә органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда;

2) Татарстан Республикасы бюджеты акчалары исәбеннән - Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары инициативасы буенча сораштыру уздырганда.

8. Сораштыру нәтижәләре аны уздырганнан соң бер ай эчендә басылып чыгарга (халыкка житкереләргә) тиеш. Сораштыру нәтижәләре белән районның теләсә кайсы кешесе танышырга хокуклы. Сораштыру нәтижәләре район жирле үзидарә органнары тарафыннан тиешле карарлар кабул ителгәндә исәпкә алынырга тиеш.

24 статья. Гражданнарның жирле үзидарә органнарына мөрәжәгатьләре

1. Гражданнар районның жирле үзидарә органнарына индивидуаль һәм коллектив мөрәжәгатьләргә хокуклы.

2. Гражданнарның мөрәжәгатьләре «Россия Федерациясе гражданнары мөрәжәгатьләрен карау тәртибе турында» 2006 елның 02 маендагы 59-ФЗ

номерлы Федераль закон һәм «Татарстан Республикасында гражданнар мөрәжәгатьләре турында» 2003 елның 12 маендагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән билгеләнгән тәртиптә һәм срокларда каралырга тиеш.

3. Гражданнарның мөрәжәгатьләрен карау тәртибен һәм срокларын бозган өчен җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары Россия Федерациясе законнары нигезендә җаваплы булалар.

25 статья. Муниципаль сайлаулар.

1. Муниципаль сайлаулар депутатларны, җирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзаларын, җирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи затларын яшерен тавыш биргәндә гомуми тигез һәм турыдан-туры сайлау хокукы нигезендә сайлау максатларында уздырыла.

2. Муниципаль сайлаулар муниципаль берәмлек уставында каралган срокларда муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан билгеләнә. Федераль законда билгеләнгән очракларда муниципаль сайлаулар муниципаль берәмлекнең тиешле сайлау комиссиясе яисә суд тарафыннан билгеләнә.

3. Муниципаль сайлаулар уздырганда гражданнарның сайлау хокуклары гарантияләре, муниципаль сайлаулар нәтижәләрен билгеләү, эзерләү, уздыру, билгеләү һәм билгеләү тәртибе федераль закон һәм аның нигезендә кабул ителә торган Россия Федерациясе субъектлары законнары белән билгеләнә.

4. Россия Федерациясе субъекты Законы белән муниципаль берәмлектә сайлаучылар санына, муниципаль берәмлекнең төренә һәм башка шартларга бәйле рәвештә муниципаль берәмлекләрдә сайлау системалары төрләрен куллану шартлары билгеләнергә мөмкин.

5. Халык саны 3000 кешедән азрак булган җирлекләренә вәкиллекле органнары депутатларын, шулай ук 15 депутатлык булган җирлекләренә вәкиллекле органнары депутатларын сайлаулар бермандатлы һәм (яисә) күпмандатлы сайлау округлары буенча уздырыла.

6. Муниципаль сайлауларда сайлана торган муниципаль районның вәкиллекле органында депутат мандатларының кимендә яртысы, кандидатлар исемлекләре арасында сәяси партияләр (аларның региональ бүлекләре яисә башка структур бүлекчәләре) күрсәткән сайлаулар турындагы законнар нигезендә, кандидатлар исемлегенең һәрберсе тарафыннан алынган сайлаучылар тавышлары санына пропорциональ рәвештә бүленә.

7. Муниципаль сайлауларда сайланган муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органында депутат мандатларының бер өлеше сәяси партияләр (аларның региональ бүлекләре яисә башка структур бүлекчәләре) күрсәткән кандидатлар исемлекләре арасында сайлаулар турындагы законнар нигезендә бүленсә, кандидатлар исемлекләренең һәрберсе алган сайлаучылар тавышлары санына пропорциональ рәвештә кандидатларның күрсәтелгән исемлекләре арасында кимендә 10 депутат мандаты бүленергә тиеш.

4. Муниципаль сайлауларның нәтижәләре рәсми басылып чыгарга (халыкка җиткерелергә) тиеш.

26 статья. Район халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм аны гамәлгә ашыруда катнашуның башка рәвешләре

1. Әлеге Уставта каралган рәвешләр белән беррәттән халык жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыруның һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуының федераль закон нигезендә гражданның Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы законнарына каршы килми торган башка рәвешләрдә жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашырга хокуклы.

2. Район халкы тарафыннан жирле үзидарәне турыдан-туры гамәлгә ашыру һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуы законлылык, иреклек принципларына нигезләнә.

Жирле үзидарә органнары һәм районның жирле үзидарә вазыйфаи затлары халыкка турыдан-туры жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда һәм халыкның жирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашуында ярдәм итәргә тиеш.

III БҮЛЕК. РАЙОН БАСМАСЫ

27 статья. Район Советы - районның вәкиллеке жирле үзидарә органы

1. Район Советы район жирле үзидарәсенә даими эшләүче сайланулы коллегияль органы булып тора.

2. Район Советының рәсми исеме - «Арча район Советы».

3. Район Советы вәкаләтләре чоры - 5 ел.

4. Район Советы район халкына хисап тотты һәм контрольдә.

5. Район Советының район гербы төшерелгән һәм үз исеме булган мөһер, бланклар бар.

6. Район Советы эшчәнлеген тәмин итүгә чыгымнар район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

28 статья. Район Советы составы

1. Район Советы 34 депутаттан тора.

2. Район Советы аның составына депутатларның кимендә өчтән икесе район Советының билгеләнгән саныннан сайланганда хокуклы була.

29 статья. Район Советы депутатларын сайлау тәртибе

1. Район Советы составына район составына керүче жирлекләр башлыклары һәм күрсәтелгән жирлекләрнең вәкиллеке органнары депутатлары, жирлек халкы санына бәйсез рәвештә, һәр жирлектән бер вәкил күләмендә вәкиллеке нормасы нигезендә жирлекләрнең вәкиллеке органнары тарафыннан үз составыннан сайланган депутатлар керә.

2. Жирлекнең вәкиллеке органы депутатлары арасыннан сайлана торган район Советы депутаты яңа чакырылыш тиешле жирлекнең вәкиллеке органының тулы хокуклы составында беренче сессия көненнән алып бер айдан да соңга калмыйча, шул исәптән әлеге чакырылыш органы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, сайлануырга тиеш.

3. Район Советы депутатларын жирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан сайлап алу яшерен тавыш бирү юлы белән гамәлгә ашырыла һәм күрсәтелгән орган карары белән рәсмиләштерелә.

4. Жирлек башлыгын сайлау һәм жирлекнең вәкиллекле органы депутатын район Советы депутаты итеп сайлау турындагы карар өч көн эчендә район Советына жиберелә.

30 статья. Район Советы депутаты статусы

1. Район депутаты вәкаләтләре аны жирлек башлыгы яисә район Советы депутаты итеп жирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан сайланган көннән башлана һәм яңа чакырылыш район Советы эшли башлаган көннән туктатыла.

2. Район Советы депутаты, әлеге Уставта билгеләнгән очрактан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча хезмәт һәм хезмәт бурычларын үтәгән килеш бергә алып бара.

3. Район Советы депутаты «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрдәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль законнар белән билгеләнгән чикләүләргә һәм тыюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

4. Район Советы депутатына законнар, әлеге Устав, район Советы карарлары нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәмин ителә.

5. Район Советы депутаты депутатларның түбәндәге йөкләмәләрен үз эченә алырга тиешле депутатлар этикасы кагыйдәләрен үтәргә тиеш:

1) шәхсән яисә аның якин туганнарына кагылышлы мәсьәләләргә хәл иткәндә жирле үзидарәнең башка органнары, оешмалар, вазыйфалар затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм граждандар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмау;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзенә тотыштан тыелырга, шулай ук аның абруена яисә район Советы абруена зыян китерергә сәләтле конфликтлы хәлләрдән качарга;

3) мәнфәгатьләр конфликты барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат бурычларын объектив үтәргә йогынты ясып торган яисә йогынты ясып торган везгыять, - бу хакта район Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге конфликтны булдырмауга яисә жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) район Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәргә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләргә фаш итмәү һәм файдаланмау;

6) физик һәм юридик затлардан депутат бурычларын үтәргә бәйле рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка бүләкләүләр) алмау.

6. Даими нигездә үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы район Советы депутаты түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) шәхсән яисә ышанычлы затлар аша эшқуарлык эшчәнлеге белән шөгыльләнөргә, шулай ук хужалык итүче субъект (торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларыннан, бакчачылык, яшелчәчөлек, дача кулланучылар кооперативларыннан, күчөмсөз милөк милөкчөлөрө ширкәтөннән һәм билгеләнгән тәртиптә теркәлгән һөнәр берлекләрөннән тыш) белән идарә итүдә катнашырга, әгәр федераль законнарда башкасы каралмаган булса яисә федераль законнар һәм Россия Федерациясө субъекты законнары нигезөндә муниципаль хокукый актта билгеләнгән тәртиптә аңа әлеге оешма белән идарә итүдә катнашу йөкләнмөгән булса;

2) укытучылык, фәнни һәм башка ижәт эшчәнлегөннән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыльләнөргә. Шул ук вакытта укытучылык, фәнни һәм башка ижәди эшчәнлек, әгәр Россия Федерациясөнөң халыкара шартнамәсө яисә Россия Федерациясө законнары белән башкасы каралмаган булса, чит ил дөүлөтләрө, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданнылары һәм гражданнылығы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый;

4) Россия Федерациясөнөң халыкара шартнамәсөндә яисә Россия Федерациясө законнарында башкасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзөтү советлары, чит ил коммерциячөл булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының һәм Россия Федерациясө территориясөндә аларның структур бүлекчөләрөнөң башка органнары составына керөргә. Депутат гражданнылык яки жинаять эшө буенча яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллек очраklarыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

7. Район Советы депутаты вәкаләтләрө түбөндөгө очраklarда вакытыннан алда туктатыла:

1) үлөм;

2) үз теләге белән отставкага китү;

3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсөз яисә хокуктан файдалану сәләтө чикләнгән дип танылу;

4) суд тарафыннан хәбөрсөз югалган дип танылу яисә вафат дип игълан ителү;

5) аңа карата судның гаеплөү карары законлы көчөнә керү;

6) Россия Федерациясө чикләрөннән даими яшәү урынына чыгу;

7) Россия Федерациясө гражданнылығын туктату,

8) район составына керүчө жирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынганда;

9) жирлек башлығы яисә жирлекнең тиешле вәкиллекле органы депутаты буларак район Советы вәкаләтләрөн вакытыннан алда туктату йә аның вәкаләтләрөн вакытыннан алда туктату;

10) хәрби хөзмәткә чакыру яисә аны алыштыра торган альтернатив гражданны хөзмөтөнә юллама;

11) федераль законнарда билгеләнгән башка очраklarда.

8. Даими нигөздә үз вәкаләтләрөн гамәлгә ашыручы депутатның вәкаләтләрө «Россия Федерациясөндә жирле үзидарә оештыруның гомуми принципнары турында» 2003 елның 06 октябрөндөгө 131-ФЗ номерлы Федераль

законда билгелэнгән чикләүләрне үтәмэгән очракта вакытыннан алда туктатыла.

9. Тиешле жирлекнең вәкиллекле органы депутатлары арасыннан район Советы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очракта, күрсәтелгән орган бер ай эчендә район Советы составына башка депутатны сайларга тиеш.

31 статья. Район Советы депутатының район халкы белән үзара мөнәсәбәте

1. Район Советы депутаты район халкы, шулай ук предприятие, оешма, дәүләт органнары һәм район территориясендә урнашкан башка органнар белән элемтәдә тора.

2. Район Советы депутаты жирлектә яшәүчеләр алдында хисап тотта, аның вәкиле булып тора, үз эше турында район Советы эше турында даими мәгълүмат бирә, шулай ук халыкны кабул итә.

3. Район Советы депутаты район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрергә, шул исәптән алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карарга, аларда булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә тиеш.

32 статья. Яңа сайланган район Советы эшен оештыру

1. Яңа чакырылыш район Советы беренче сессиягә район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан кимендә өчтән икесе сайланган көннән соң 7 көннән дә соңга калмыйча жыела. Район Советы утырышының беренче утырышын район башлыгы, ә ул булмаганда район башкарма комитеты житәкчесе чакыра һәм әзерли.

2. Сайлаулардан соң беренче булып район Советы сессиясен район башлыгын сайлаганчы районның өлкән депутаты ача һәм алып бара.

33 статья. Район Советы петициясе

Район Советы компетенциясендә:

1) муниципаль берәмлек уставын кабул итү һәм аңа үзгәрешләр һәм өстәмәләр кергү;

2) жирле бюджетны һәм аның үтәләше турында хисапны раслау;

3) салымнар һәм жыемнар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә жирле салымнарны һәм жыемнарны билгеләү, үзгәртү һәм юкка чыгару;

4) муниципаль берәмлекне үстерү планнарын һәм программаларын кабул итү, аларның үтәләше турындагы хисапларны раслау;

5) муниципаль милектәге мөлкәткә идарә итү һәм аның белән эш итү тәртибен билгеләү;

6) муниципаль предприятиеләрне төзү, үзгәртеп оештыру һәм бетерү турында, шулай ук муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр

хезмәтләренә тарифлар билгеләү, федераль законнарда каралган очраклардан тыш, эшләр башкару турында карарлар кабул итү тәртибен билгеләү;

7) муниципальара хезмәттәшлек оешмаларында муниципаль берәмлекнең катнашу тәртибен билгеләү;

8) жирле үзидарә органнары эшчәнлеген матди-техник һәм оештыру ягыннан тәэмин итү тәртибен билгеләү;

9) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан вәкаләтләрнең үтәлешен тикшереп тору;

10) муниципаль берәмлек башлыгын отставкага чыгару турында карар кабул итү.

11) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнарның вәкиллекле органнары карамагына кертелгән башка вәкаләтләр, шулай ук әлеге Устав тарафыннан район Советы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләр.

2. Район Советы район башлыгының, башкарма комитет башлыгының эшчәнлекләренең нәтижәләре, жирле администрация һәм район башлыгының ведомство буйсынуындагы башка⁶ жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында, шул исәптән район Советы куйган мәсьәләләрне хәл итү турындагы еллык хисапларын тыңлый.

34 статья. Район Советының эш тәртибе

1. Район Советының эш тәртибе әлеге Устав һәм район Советы Регламенты белән билгеләнә.

2. Район Советы эшенең төп рәвеше аның район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләре хәл ителә торган утырышларынан гыйбарәт.

3. Әгәр район Советы утырышында район Советының сайланган депутатлары санының кимендә 50 проценты катнашса, ул тулы хокуклы була.

4. Район Советының чираттагы утырышлары кирәк саен үткәрелә, әмма кимендә өч айга бер тапкыр уздырыла. Чираттан тыш утырышлар район башлыгы яки депутатлар төркеме инициативасы белән район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере чакырыла.

5. Совет утырышлары район башлыгы тарафыннан чакырыла. Район Советы депутатлары һәм чакырылган затлар чираттагы утырышның вакыты, урыны һәм көн тәртибе турында биш көннән дә соңга калмыйча, ә чираттан тыш утырышка - аны үткәргүгә бер көннән дә соңга калмыйча хәбәр ителә.

6. Район Советының һәр утырышында беркетмә алып барыла. Беркетмәгә сессияне уздыру датасы, урыны һәм вакыты турындагы белешмәләр кертелә, карала торган барлык мәсьәләләр санап үтелә һәм, тавыш бирү йомгакларын күрсәтеп, кабул ителгән барлык карарлар теркәлә. Беркетмәгә кул куйганнан соң район башлыгы белән районның теләсә кайсы кешесе танышырга мөмкин.

7. Район Советы утырышында һәр депутат бер тавышка ия. Район Советы депутаты шәхсән үзе тавыш бирү хокукын гамәлгә ашыра. Район Советы утырышында тавыш бирү ачык (шул исәптән яшерен) һәм яшерен булырга мөмкин. Тавыш бирүнең һәр төрен куллану очраклары әлеге Устав, район Советы регламенты белән билгеләнә.

35 статья. Район Советы эшчәнлеген оештыру

1. Район Советы эшчәнлеген район башлыгы оештыра.
2. Район Советы компетенциясенә кертелгән мәсьәләләрне алдан карау һәм эзерләү регламенты нигезендә депутатлар арасыннан, район башлыгы һәм аның урынбасарларыннан тыш, район Советы эшчәнлегенә төп юнәлешләре буенча даими комиссияләр төзелә, шулай ук вакытлы комиссияләр төзелергә мөмкин.
3. Муниципаль программаларны, район Советы карарлары проектларын эзерләү, район карамагына кертелгән аеруча мөһим мәсьәләләр буенча фикер алышу өчен район Советы каршында депутатлар, район башкарма комитеты, иҗтимагый берләшмәләр, оешмалар һәм предприятиеләр, белгечләр, экспертлар һәм район халкы составында эшче, эксперт һәм башка киңәшмә төркемнәре төзелергә мөмкин.
4. Район Советы эшчәнлеген оештыру, хокукый, мәгълүмати, матди-техник һәм башка төрле тәмин итүне район Советы аппараты башкара.

36 статья. Район Советының контроль функцияләрен гамәлгә ашыру

1. Район Советы район территориясендә әлеге Уставның район Советы кабул итә торган нигезләмәләренә үтәлешен, район бюджетының үтәлешен, бюджеттан тыш фондлар акчаларыннан, район үсеше программаларыннан файдалануны, район башкарма комитеты һәм аның җитәкчесе эшчәнлеген тикшереп тора.
2. Районның жирле үзидарә органнары һәм аларның вазыйфай затлары закон, әлеге Устав һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозулар фактлары ачыкланган очракта, район Советы, район башлыгы карары белән депутатлар арасыннан күрсәтелгән фактларны тикшерү өчен вакытлы контроль комиссияләре төзелергә мөмкин.
3. Район Советы, район башлыгы законнары нигезендә район бюджеты акчаларыннан максатчан файдалануга, муниципаль мөлкәттән файдалануның нәтижәлегенә, шулай ук район башкарма комитетының финанс-хужалык эшчәнлегенә башка мәсьәләләренә тикшерүләр (ревизияләр) үткәрелергә мөмкин. Тикшерүләр (ревизияләр) үткәргә билгеләнгән тәртиптә бәйсез аудиторлар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белгечләре җәлеп ителергә мөмкин.
4. Районның башкарма комитеты, аның җитәкчесе, предприятиеләре, учреждениеләре, оешмалары, вазыйфай затлары, әгәр закон белән башкасы билгеләнмәгән булса, район Советы, аның контроль комиссияләре мөрәҗәгатә буенча район Советы карамагына караган мәсьәләләр буенча соратып алына торган мәгълүмат бирергә, ә кануннарны, муниципаль норматив хокукый актларны бозган очракта, хокук бозуларны бетерү һәм гаепле затларны җаваплылыкка тарту өчен кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.
5. Район Советы контроль функцияләрен башкарганда район башкарма комитетының финанс-хужалык һәм башкарма-күрсәтмә эшчәнлегенә тыкшынырга хокуклы түгел.

37 статья. Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату

1. Район Советы вәкаләтләре түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

1) күрсәтелгән орган үз-үзен таркату турында карар кабул иткән очрақта. Шул ук вакытта үз-үзен таркату турында карар муниципаль берәмлекнең уставында билгеләнгән тәртиптә кабул ителә;

2) республика, край, өлкә, федераль әһәмияткәгә шәһәр, автономияле өлкә, муниципаль берәмлекнең вәкилләкле органы депутатларының әлеге составының хокуксызлыгы турында тиешле карар үз көченә кергән очрақта, шул исәптән депутатларның үз вәкаләтләрен башкаруына бәйлә рәвештә;

3) муниципаль район үзгәртеп корылган очрақта;

5) муниципаль район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә килеп чыккан муниципаль берәмлек сайлаучылары саны 25 проценттан артыгракка арткан очрақта;

б) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль норматив хокукый акты бастырып чыгару срогы бозылган очрақта.

2. Район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктатуга аның депутатларының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылуга сәбәп була.

3. Район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очрақта, жирлекләренә вәкилләкле органнары бер ай дәвамында район Советы составына башка депутатларны сайларга тиеш.

38 статья. Район Советының үз-үзен таркату турында карар кабул итү тәртибе

1. Район Советының үз-үзен таркату турындагы карар район башлыгы яисә депутатлар төркеме инициативасы белән район Советы депутатларының билгеләнгән санының кимендә яртысы күләмендә кабул ителергә мөмкин.

2. Үз-үзен таркату турында карар кабул итү инициативасы түбәндәгечә күрсәтелә алмый:

1) район Советы сайланганнан соң беренче ел дәвамында;

2) район бюджетын кабул итү һәм аның үтәләше турында хисап раслау чорында;

3) район башлыгының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очрақта, яңа район башлыгын сайлаганчы.

3. Район Советының үз-үзен таркату турындагы язма тәкъдимендә үз-үзен тарату мотивлары булырга тиеш, шулай ук аңа рөхсәтнең сәбәпләрен нигезләүче башка материаллар да өстәлергә мөмкин.

4. Район Советы карары белән депутатлар арасынан үз таркату турындагы мәсьәләне алдан карау өчен комиссия төзелә. Район Советы яки район башлыгы карары буенча район Советының үз-үзен тарату мәсьәләсен халык алдында тыңлауларга чыгарырга мөмкин.

5. Район Советының үз-үзен таркату турындагы мәсьәләне карауның дәвамлылыгы район Советы депутатларының һәм район кешеләренең үз-үзләрен тарату инициативасын һәрьяклап һәм объектив рәвештә тикшерү мөмкинлеген гарантияләргә тиеш. Үз-үзен тарату турындагы карар үз-үзен

тарату турындагы инициативаны чыгарган көннән соң ике ай узгач кабул ителергә мөмкин.

6. Район Советының үз-үзен таркату турындагы карар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яшерен тавыш бирү юлы белән өчтән ике тавыш белән кабул ителә.

7. Район Советы үз-үзен таркату турындагы тәкъдиме кире кагылган очракта, үз-үзен тарату турындагы кабат инициатива үз-үзен таркату турындагы мәсьәлә буенча тавыш биргән көннән бер елдан да иртәрәк күрсәтелергә мөмкин.

IV БҮЛЕК. РАЙОН БҮЛЕК

39 статья. Район башлыгы районның иң югары вазыйфаи заты

1. Район башлыгы районның иң югары вазыйфаи заты.

Район башлыгы район Советы тарафыннан сайлана һәм аның рәисе вәкаләтләрән башкара.

3. Район башлыгы вазифасының рәсми атамасы - «Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы башлыгы».

40 статья. Район башлыгын сайлау тәртибе

1. Район башлыгы:

- муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы тарафыннан яшерен тавыш бирү юлы белән үз составыннан сайлана;

- муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы рәисе вәкаләтләрән башкара;

- бер үк вакытта муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органы рәисе вәкаләтләрән һәм жирле администрация башлыгы вәкаләтләрән башкара алмый.

41 статья. Район башлыгы статусы

1. Район башлыгы даими нигездә эшли.

2. Район башлыгы үз эшчәнлегендә район халкына һәм район Советына федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә контрольлек итү һәм хисап бирү каралган.

3. Район башлыгы үзенең эшчәнлегендә турында район Советы алдында елына бер мәртәбә хисап тотта.

4. Район башлыгы «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне һәм тыюларны үтәргә тиеш.

5. Район башлыгы гражданлык яисә жинаять эше буенча йә административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яисә вәкил (законлы вәкиллеке очрактарыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

Район башлыгы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлеге Устав белән федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

42 статья. Район башлыгы вәкаләтләре

Район башлыгы:

- 1) районны башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданны һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә, ышанычнамәсез район исеменнән эш итә;
- 2) район Советы эшен оештыра, район Советы сессиясен чакыра һәм аларда рәислек итә;
- 3) әлеге Устав билгеләгән тәртиптә район Советы кабул иткән норматив хокукый актларга кул куя һәм халыкка житкерә;
- 4) үз вәкаләтләре чикләрендә район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;
- 5) район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт төзи;
- 6) район Советы эшендә жәмәгәтчелек фикерен ачуны һәм исәпкә алуны тәэмин итү чараларын күрә;
- 7) гражданны кабул итүне, аларның мөрәжәгәтләрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карауны оештыра;
- 8) район Советы сессияләре беркетмәләренә имза сала;
- 9) район Советы аппараты эше белән житәкчелек итә;
- 10) район Советының контроль вәкаләтләрен гамәлгә ашыруны жайга сала;
- 11) район Советын карап тоту һәм аның эшчәнлеген тәэмин итү өчен район бюджетында каралган чыгымнар буенча эш итүче булып тора;
- 12) закон һәм әлеге Устав нигезендә гражданнының турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру буенча район Советының хокукый актын кабул итүне оештыра;
- 13) район жирле үзидарә органнарының федераль башкарма хакимият органнарының территориаль органнары, башка федераль органнар, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары, район территориясендә гамәлдә булган органнары белән кирәкле хезмәттәшлеген тәэмин итә;
- 14) район исеменнән икътисадый һәм социаль-мәдәни өлкәләрдә хезмәттәшлек турында дәүләт хакимияте органнары, башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнары белән шартнамәләр һәм килешүләр, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән үзара хезмәттәшлек итү һәм гамәлләрне координацияләү турында килешүләр төзи;
- 15) муниципаль хезмәткәрләренң һәм районның жирле үзидарә органнары хезмәткәрләренң хезмәт өчен түләү күләмнәрен һәм шартларын билгели;
- 16) жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә һәм жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен хәл итү буенча жирле үзидарә органнары тарафыннан вәкаләтләр гамәлгә ашыруны тәэмин итә;
- 17) федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары белән муниципаль районнар башлыклары карамагына кертелгән башка вәкаләтләренә,

шулай ук әлеге Устав, район Советы карарлары белән район башлыгы компетенциясенә кертелгән башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

43 статья. Район башлыгы вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату

1. Район башлыгының вәкаләтләре түбәндәге очрақларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкага китү;
- 3) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 741 статьясы нигезендә отставкага китү;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;
- 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат дип игълан ителү;
- 7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 8) Россия Федерациясе чикләреннән даими яшәү урынына китү;
- 9) Россия Федерациясе гражданлығын тукталу,
- 10) жирлекнең тиешле вәкилләклә органы депутаты буларак сайлаучылар тарафыннан чакыртып алынганда;
- 11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 13 статьясындагы 3, 4 - 7 өлешләре нигезендә гамәлгә ашырыла торган районны үзгәртеп кору; шулай ук район бетерелгән очрақта;
- 12) район чикләре үзгәрү нәтижәсендә муниципаль берәмлек сайлаучылары санын 25 проценттан артыкка арттыруны;
- 13) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 35 статьясындагы 5 өлешә нигезендә муниципаль районның вәкилләклә органын төзү тәртибен үзгәртү;
- 14) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый акты бастырып чыгару срогы бозылганда;
- 15) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә үтәмәү.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 10, 14, 15 пунктларында күрсәтелгән нигезләр буенча район башлыгы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган очрақта, районның яңа башлыгын сайлау район Советының яқындагы утырышында гамәлгә ашырыла.

3. Район башлыгының вәкаләтләре район Советы вәкаләтләре чоры тәмамланганчы кимендә 6 ай алдан туктатылса, район Советы карары белән районның яңа башлыгын сайлау үткәрелмәскә мөмкин.

44 статья. Район башлыгы урынбасары

1. Район башлыгы тәкъдиме белән район Советы депутатлары арасыннан район башлыгының урынбасары сайлана.

2. Район Советы депутаты, район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан яртысыннан күбрәге сайланса, район башлыгының сайланган урынбасары булып санала.

3. Район башлыгы урынбасары үз вазыйфаларын район Советы регламентында билгеләнгән вазыйфаларны бүлешү нигезендә үти, район башлыгының йөкләмәләрен үти, вакытлыча (авыруга яисә отпускка бәйлә) булмаган яисә үз бурычларын үтәү мөмкин булмаган очракта яисә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату район башлыгы вазыйфаларын башкара.

4. Район башлыгы азатлык нигезендә бер урынбасарны сайларга тәкъдим итәргә хокуклы.

5. Район башлыгы урынбасарының вәкаләтләре әлегә Уставның 30 статьясында каралган нигезләрдә вакытыннан алда туктатыла.

6. Район башлыгы урынбасары үз вазыйфасыннан район Советы инициативасы буенча яисә депутатлар төркеме таләбе буенча район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере санында теләсә кайсы вакытта чакыртып алынырга мөмкин. Район башлыгы урынбасарын чакыртып алу турындагы карар район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

Район башлыгы урынбасары вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре әлегә Устав тарафыннан федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә билгеләнә.

V БҮЛЕК. РАЙОННЫҢ ИСПОЛНИК КОМИТЕТЫ

45 статья. Районның башкарма комитеты - район жирле үзидарәсенен башкарма-күрсәтмә органы

1. Районның башкарма комитеты район жирле үзидарәсенен башкарма-күрсәтмә органы булып тора.

2. Район Башкарма комитетының рәсми исеме - «Татарстан Республикасы Арча муниципаль районы башкарма комитеты», кыскартылган исеме - «районның башкарма комитеты».

3. Районның башкарма комитеты район Советына, район башлыгына һәм район халкына хисап тотта.

4. Районның башкарма комитетына гражданлык хәле актларын дәүләт теркәвенә алу өчен тапшырылган вәкаләтләргә гамәлгә ашыру өчен район гербы төшерелгән мөһер, бланклар, үз исеме булган бланклар, шулай ук Россия Федерациясе гербы төшерелгән түгәрәк мөһер була.

5. Район Башкарма комитеты эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

46 статья. Район Башкарма комитеты структурасы

1. Башкарма комитет структурасы Башкарма комитет житәкчесе тәкъдиме буенча район Советы тарафыннан раслана.

2. Район Башкарма комитеты структурасына башкарма комитет житәкчесе, аның урынбасарлары, тармак (функциональ) һәм (яисә) башкарма комитетның территориаль органнары керә.

47 статья. Башкарма комитет вәкаләтләре

Районның башкарма комитеты:

1) планлаштыру, бюджет, финанс һәм исәпкә алу өлкәсендә:

- район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм уртача сроклы финанс планын) төзүне тәмин итә;

- кирәкле документлар һәм материаллар белән район бюджеты проектын (бюджет проектын һәм урта сроклы финанс планы) район Советы раславына кертә;

- Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә бюджетара трансфертларны бүлү методикасын һәм (яисә) бирү тәртибен эшли һәм раслай;

- район бюджетының үтәлешен тәмин итә һәм бюджет хисабы төзи, район Советы раславына район бюджетының үтәлеше турында хисап тапшыра;

- муниципаль бурыч белән идарә итүне тәмин итә;

- районның комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнары һәм программалары проектларын эшләүне тәмин итә;

- район бюджетын үтәүне, районның комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнарын һәм программаларын үтәүне оештыра;

- районның комплекслы социаль-икътисадый үсеше планнарының һәм программаларының үтәлеше турында хисаплар әзерләүне тәмин итә;

- районның икътисады һәм социаль өлкәсе торышын характерлаучы статистик күрсәткечләрне жыюны оештыра һәм күрсәтелгән күрсәткечләрне дәүләт хакимияте органнарына законнарда билгеләнгән тәртиптә тапшыра;

- район бюджеты акчалары исәбеннән жирлекләрнең бюджет тәмин ителеше дәрәжәләрен тигезләүне тәмин итә;

2) район территориясендә муниципаль милеккә идарә, предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән үзара мөнәсәбәтләр өлкәсендә:

- районның муниципаль милкендәге мөлкәт белән идарә итә, муниципаль милек объектларын төзү, сатып алу, алардан файдалану, кушу һәм арендау мәсьәләләрен хәл итә (әгәр район Советы карары белән башкасы билгеләнмәгән булса);

- муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзи, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан бирелә торган хезмәтләргә тарифларны раслай, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан башкарыла торган эшләрне, федераль законнарда башкасы каралмаган булса, муниципаль казна учреждениеләре эшчәнлеген финанс белән тәмин итүне гамәлгә ашыра, муниципаль учреждениеләрне һәм предприятиеләрне үзгәртеп оештыру һәм бетерү мәсьәләләрен хәл итә, контракт нигезендә билгели һәм аларның житәкчеләрен үз вазыйфасыннан азат итә;

- муниципаль милектәге предприятиеләр, оешмалар белән районның икътисадый һәм социаль үсешендә хезмәттәшлек турында килешүләр төзи; район территориясендә халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә төрле милек рәвешләрендәге предприятиеләр төзүгә ярдәм итә;

- муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып ала, район ихтыяжлары өчен эшләр заказчысы булып тора, моның өчен каралган районның үз матди һәм финанс чараларынан файдаланып;

- районның административ участогында эшләү өчен бина полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә бирә;

- 2017 елның 1 гыйнварына кадәр полиция участок уполномоченные вазыйфасын биләүче хезмәткәргә һәм аның гаилә әгъзаларына хезмәткәрнең күрсәтелгән вазыйфа буенча бурычларын үтәү чорына торак урыны бирә;

3) территориаль планлаштыру, жирдән һәм башка табигый ресурслардан файдалану, әйләнә-тирә табигать мохитен саклау өлкәсендә:

- районның территориаль планлаштыру документлары, районның башка шәһәр төзелеше документлары проектларын эшли һәм аны раслауга кертә һәм гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- район территориясендә гамәлгә ашырыла торган шәһәр төзелеше эшчәнлеген тәмин итүнең мәгълүмат системаларын алып бара;

- халыкка экологик хәл турында хәбәр итә, табигатьтән файдалану турындагы законнарны бозучы әйләнә-тирә мохиткә куркыныч тудыручы предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар гамәлләре турында тиешле органнарга хәбәр итә;

- әйләнә-тирә мохитне саклау буенча жирлекара характердагы чараларны оештыра;

- көнкүреш һәм сәнэгать калдыкларын утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыра;

- район территориясендә жирле әһәмияттәге дөвалау-савыктыру урыннарын һәм курортларны саклауны оештыра, үстерә һәм тәмин итә, жирле әһәмияттәге махсус сакланылучы табигать территорияләреннән файдалану һәм аларны саклау өлкәсендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыра;

- муниципаль урман контролен гамәлгә ашыра;

- район ихтыяжлары өчен ясалма жир кишәрлекләре булдыру өчен кирәкле эшләрне башкаруны тәмин итә, федераль закон нигезендә ясалма жир кишәрлеге төзү турында шартнамә төзү хокукына ачык аукцион жибәрә;

- муниципаль районның авылара территориясендә муниципаль жир контролен гамәлгә ашыра;

“Дәүләт күчемсез милек кадастры турында” 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә комплекслы кадастр эшләре башкаруны оештыру, территориянең карта-планын раслау.

4) төзелеш, транспорт һәм элемтә өлкәсендә:

- район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына карата юл эшчәнлеген гамәлгә ашыруны тәмин итә, жирле әһәмияттәге автомобиль юлларының район чикләреннән читтә сакланып калуына муниципаль контрольне гамәлгә ашыра, аларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итә, шулай ук автомобиль юлларынан файдалану

һәм юл эшчәнлеген Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашыру өлкәсендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- халыкка транспорт хезмәте күрсәтү өчен шартлар тудыра һәм район чикләрендәге жирлекләр арасында халыкка транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны тәмин итә;

- район чикләрендәге торак пунктлар арасында халыкка хезмәт күрсәтүче жәмәгать транспорты тукталышлары маршрутларын, хәрәкәт графигын, тукталыш урыннарын раслый яисә килештерә;

- район чикләрендәге торак пунктлар чикләреннән тыш жәмәгать транспорты тукталышлары өчен бирелгән урыннарны төзекләндерүне тәмин итә;

- жирлекләрне элемент хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

5) торак-коммуналь, көнкүреш, сәүдә һәм башка хезмәт күрсәтү өлкәсендә, шулай ук төзекләндерү һәм авыл хужалыгы өлкәсендә:

- энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру өлкәсендә муниципаль программаларны гамәлгә ашыра, күпфатирлы йортларны, муниципаль торак фондын Арча муниципаль районы чикләрендә тәшкил итүче биналарны энергетик яктан тикшерүне оештыра һәм энергияне сак тоту турындагы һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру турындагы законнарда каралган башка чараларны оештыра һәм үткәрә;

- Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә жирлекләрне электр һәм газ белән тәмин итүне оештыра;

- район составына керүче жирлекләрне жәмәгать туклануы, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү хезмәтләре белән тәмин итү өчен шартлар тудыра;

- халыкка китапханә хезмәте күрсәтүне, китапханә фондларын туплауны һәм саклауны тәмин итүне оештыра;

- ритуаль хезмәтләр күрсәтүне оештыра һәм жирлекара күмү урыннарын карап тотуны тәмин итә;

- район составына керүче жирлекләрдә жирле халык сәнгать ижатын үстерү өчен шартлар тудыра;

- район составына керүче жирлекләрне ял итүне оештыру һәм мәдәният оешмалары хезмәтләрен күрсәтү өчен шартлар тудыруны тәмин итә;

- жирлекләрдә авыл хужалыгы житештерүен үстерү, авыл хужалыгы продукциясе, чимал һәм азык-төлек базарын киңәйтү өчен шартлар тудыра, кече һәм урта эшкуарлыкны үстерүгә ярдәм итә, социаль юнәлештәге коммерциячел булмаган оешмаларга, хәйрия эшчәнлегенә һәм иреклелеккә ярдәм итә;

- район территориясендә физик культураны һәм массакуләм спортны үстерүне тәмин итә, районның рәсми физкультура-савыктыру һәм спорт чараларын уздыруны оештыра;

- коммуналь инфраструктура системасына тоташтыру тарифларын, коммуналь комплекс оешмаларын тоташтыруга тарифларны, коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларны, кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмә түләүләренә жайга сала;

- жылылык белән тәмин итү турында» Федераль законда каралган жылылык белән тәмин итүне оештыру вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- су белән тээмин итү һәм су бүлеп бирү турында» Федераль законда каралган вәкаләтләрне гамәлгә ашыра;

- реклама конструкцияләрен урнаштыру схемасын раслый, район территориясендә реклама конструкцияләрен урнаштыруга һәм эксплуатацияләүгә рөхсәт бирә, мондый рөхсәтләрне юкка чыгара, район территориясендә үз белдеге белән билгеләнгән реклама конструкцияләрен демонтажлау турында күрсәтмәләр бирә;

- Россия Федерациясе Президенты тарафыннан үзгәртеп кору яки бетерү турында карар кабул ителгән, моңа кадәр “Ябык административ-территориаль берәмлек турында” 1992 елның 14 июлендәге 3297-1 номерлы Россия Федерациясе Законы белән билгеләнгән тәртиптә, күрсәтелгән территорияләр чикләрендә торак урын алу өчен социаль түләү алу хокукын саклап калган гражданныр исәбен алып бара, күрсәтелгән түләүнең күләмен билгели, гражданнырны аны алу шартларының үтәлешен тикшереп тора, шулай ук гражданнырның һәм аларның гаилә әгъзаларының элеккеге яшәү урыныннан алып яңа яшәү урынына кадәр йөрү бәясен һәм багаж бәясен түләү хокукына [ия.consultantplus://offline/ref=410E29E2DB337F7944893D474EF63BA818BAE7CFAAAB5EC0CB2D26C53573341F21720D15EB34FE60h8g2I](http://ia.consultantplus://offline/ref=410E29E2DB337F7944893D474EF63BA818BAE7CFAAAB5EC0CB2D26C53573341F21720D15EB34FE60h8g2I)

б) мәгариф һәм сәламәтлек саклау өлкәсендә:

- муниципаль мәгариф оешмаларында төп гомуми белем бирү программалары буенча (федераль дөүләт белем бирү стандартлары нигезендә төп гомуми белем бирү программаларын гамәлгә ашыруны финанс ягыннан тээмин итү вәкаләтләрәнән тыш) һәркем өчен мөмкин булган һәм түләүсез мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми, урта гомуми белем бирүне оештыра, муниципаль мәгариф оешмаларында балаларга өстәмә белем бирүне оештыра (финанс ягыннан тээмин итү Татарстан Республикасы дөүләт хакимияте органныр тарафыннан гамәлгә ашырыла торган балаларга өстәмә белем бирүдән тыш), балаларга муниципаль мәгариф оешмаларында балаларны карау һәм тәрбияләүне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра, шулай ук каникул вакытында балаларның ялын оештыра;

- муниципаль мәгариф оешмалары биналарын һәм корылмаларын карап тотуны, аларга якин территорияләрне төзекләндерүне тээмин итә;

- мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белем бирү программалары буенча укырга тиешле балаларны исәпкә ала, муниципаль мәгариф оешмаларын районның конкрет территорияләренә беркетә;

- район территориясендә халыкка медицина ярдәме күрсәтү өчен шартлар тудыра (халыкка медицина ярдәме күрсәтү функцияләрен гамәлгә ашыручы федераль башкарма хакимият органы карамагындагы медицина оешмаларында медицина ярдәме белән тээмин ителә торган территорияләр исемлегенә кертелгән жирлекләр территорияләренән тыш) гражданнырга медицина ярдәме күрсәтүнең дөүләт гарантияләренең территориаль программасы нигезендә аерым территорияләр халкына медицина ярдәме күрсәтү функцияләрен гамәлгә ашыручы территорияләр исемлегенә кертелгән территорияләрдән тыш;

- балалар һәм яшьләр белән эшләү буенча жирлекара характердагы чаралар оештыра һәм гамәлгә ашыра;

7) гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклау, законлылыкны тәмин итү, халыкны һәм территорияне гадәттән тыш хәлләрдән яклау өлкәсендә:

- район территориясендә законнарның, дәүләт хакимияте органнары һәм жирле үзидарә органнары актларының үтәлешен, гражданнарның хокукларын һәм ирекләрен саклауны тәмин итә;

- дәүләт хакимияте органнарының һәм дәүләт вазыйфаи затларының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең, оешмаларның жирле үзидарә хокукларын боза торган актларына билгеләнгән тәртиптә, шул исәптән судка яисә арбитраж судка шикаять бирә;

- федераль закон нигезендә муниципаль милициянең жәмәгать тәртибен саклауны оештыруны тәмин итә;

- район территориясендә гадәттән тыш хәлләрне кисәтүдә һәм аларның нәтижәләрен бетерүдә катнаша;

- территориаль оборона һәм гражданнар оборонасы, халыкны һәм район территориясен табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау буенча чаралар уздыруны оештыра һәм тәмин итә; гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен финанс һәм матди ресурсларның жирле резервларын булдыруны тәмин итә;

- район территориясендә урнашкан муниципаль предприятиеләрне һәм учреждениеләрне мобилизацион эзерләү чараларын оештыра һәм гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә һәм билгеләнгән тәртиптә гадәттән тыш хәлләр барлыкка килү куркынычы яисә килеп чыгу куркынычы турында халыкка вакытында хәбәр итүне һәм халыкка мәгълүмат бирүне тәмин итә;

- су объектларында кешеләрнең куркынычсызлыгын тәмин итү, аларның гомерен һәм сәламәтлеген саклау чараларын гамәлгә ашыруны тәмин итә;

- жирле референдумны эзерләүне һәм уздыруны, район чикләрен үзгәртү, районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыру һәм матди-техник тәмин итүне гамәлгә ашыра;

- үз вәкаләтләре чикләрендә террорчылыкны һәм экстремизмны профилактикалау, шулай ук район территориясендә террорчылык һәм экстремизм чагылышлары нәтижәләрен минимальләштерү һәм (яисә) юкка чыгару буенча чаралар күрүне тәмин итә;

- район чикләрендә коррупциягә каршы тору чараларын күрә;

- район территориясендә яшәүче Россия Федерациясе халыкларының милләтара һәм конфессияара татулыгын ныгытуга, телләрен һәм мәдәниәтен үстерүгә, милли азчылыklarның хокукларын гамәлгә ашыруга, мигрантларның социаль һәм мәдәни жайлашуын тәмин итүгә, милләтара (этникара) конфликтларны профилактикалауга юнәлтелгән чаралар эшли һәм гамәлгә ашыра;

8) районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен башкару өлкәсендә:

- районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

- дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен тапшырылган матди һәм финанс чараларының исәбен алып бара һәм алардан тиешенчә файдалануны тәэмин итә;

- тиешле федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә тапшырылган дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру турында хисаплар тапшыра;

- районның жирле үзидарә органнары карамагындагы матди ресурслардан һәм финанс чараларынан район Советы карарлары нигезендә үзләренә тапшырылган аерым дөүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен өстәмә файдалануны тәэмин итә;

- Россия Федерациясенең су законнарында билгеләнгән чикләрдә, район чикләрендә урнашкан су объектлары милекчесенең вәкаләтләрен гамәлгә ашыра;

9) башка вәкаләтләр:

- муниципаль хезмәтләр реестрын төзү һәм алып бару тәртибен билгели;

- жирлекләренәң архив фондларын саклауны да кертеп, муниципаль архивны төзи һәм үз эченә ала;

- үз вәкаләтләре чикләрендә федераль законнар нигезендә халыкара һәм тышкы икътисадый элементләренә гамәлгә ашыра;

- кануннарда, әлеге Уставта каралган вәкаләтләрдән тыш, район Советы карарлары белән районның жирле әһәмияттәге мәсьәләләре буенча башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

2. Башкарма комитет Жирлекнең жирле әһәмияттәге мәсьәләләренә кертелмәгән мәсьәләләренә хәл итү буенча түбәндәге вәкаләтләренә гамәлгә ашыра:

- район музейлары төзи;

- опека һәм попечительлек эшчәнлеген гамәлгә ашыруда катнаша;

- муниципаль район территориясендә жирле милли-мәдәни автономияләренәң хокукларын гамәлгә ашыруга бәйле эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен шартлар тудыра;

- Россия Федерациясе халыкларының милли-мәдәни үсешенә һәм район территориясендә милләтара мөнәсәбәтләр өлкәсендәге чараларны гамәлгә ашыруга ярдәм итә;

- 2008 елның 31 декабренә торышы буенча алар карамагындагы югары белем бирү муниципаль мәгариф оешмаларын гамәлгә куючы функцияләрен башкара;

- туризмны үстерү өчен шартлар тудыра;

- кеше хокукларын тәэмин итүгә жәмәгать контролен гамәлгә ашыручы һәм мәжбүри тоту урыннарындагы затларга булышлык күрсәтүче ижтимагый күзәтү комиссияләренә ярдәм күрсәтә.

- инвалидларның ижтимагый берләшмәләренә, шулай ук инвалидларның гомумроссия ижтимагый берләшмәләренә «Россия Федерациясендә

инвалидларны социаль яклау турында» 1995 елның 24 ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә оешмаларга ярдәм күрсәтә;

«Кан һәм аның компонентлары донорлыгы турында» Федераль законда каралган чараларны гамәлгә ашыра

- авылара территориядә нотариус дигән торак пунктта булмаган очракта, кануннарда каралган нотариаль гамәлләр кыла;

оешмаларга федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә һәм шартларда хезмәт күрсәтүләрнең сыйфатын бәйсез бәяләүне оештыру өчен шартлар тудыра.

3. Районның башкарма комитеты муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга вәкаләтле орган була.

Муниципаль контроль өлкәсендә район башкарма комитеты вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) тиешле территориядә муниципаль контрольне оештыру һәм гамәлгә ашыру;

2) жирле үзидарә органнарына вәкаләтләр бирелгән региональ дәүләт контролен (күзәтчелеген) оештыру һәм гамәлгә ашыру;

3) эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольне гамәлгә ашыруның административ регламентларын эшләү. Күрсәтелгән административ регламентларны эшләү һәм кабул итү Татарстан Республикасы норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла;

4) аны үткәрү күрсәткечләре һәм методикасы Россия Федерациясе Хөкүмәте тарафыннан расланган эшчәнлекнең тиешле өлкәләрендә муниципаль контрольнең нәтижәлелеген мониторинглауны оештыру һәм үткәрү;

5) федераль законнарда, законнарда һәм Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актларында каралган башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыру.

Муниципаль контрольне турыдан-туры гамәлгә ашыру функцияләре элекке органнарның статусын билгеләүче хокукый актлар нигезендә район башкарма комитеты органнарына йөкләнергә мөмкин.

Юридик затларга, индивидуаль эшкуарларга муниципаль контрольне гамәлгә ашыруга, тикшерүләрне оештыруга һәм уздыруга бәйле мөнәсәбәтләргә карата «Дәүләт контролен (күзәтчелеген) һәм муниципаль контрольне гамәлгә ашырганда юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның хокукларын яклау турында» 2008 елның 26 декабрәндәге 294-ФЗ номерлы Федераль закон нигезләмәләре кулланыла.

48 статья. Район Башкарма комитеты житәкчесе

1. Башкарма комитетны башкарма комитет житәкчесе житәкли.

2. Район башкарма комитеты житәкчесе элекке вазыйфага контракт буенча билгеләнүче район жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты булып тора.

3. Район Башкарма комитеты житәкчесе үз вәкаләтләрен даими нигездә башкара.

4. Аерым оештыру-күрсәтмә функцияләрен гамәлгә ашыру өчен район башкарма комитеты житәкчесе урынбасарларга ия. Район Башкарма комитеты житәкчесе вакытлыча булмаганда (авыруга яисә отпускка бәйле рәвештә) яисә

үз бурычларын үтәү мөмкинлеге булмаганда йә вәкаләтләрән вакытыннан алда туктаткан очракта, аның вәкаләтләрән район башкарма комитеты житәкчесенен урынбасарларының берсе үз вазыйфаларын билгеләнгән вәкаләтләр нигезендә башкара.

5. Район Башкарма комитеты житәкчесе “Коррупциягә каршы торы турында” 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы Федераль законда һәм башка федераль законнарда билгеләнгән чикләүләрне һәм тьюларны үтәргә һәм бурычларны үтәргә тиеш.

49 статья. Район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү тәртибе

1. Район Башкарма комитеты житәкчесен билгеләү конкурс нигезендә уздырыла.

Конкурс шартлары, аны уздыру датасы, вакыты һәм урыны турында белешмәләр, контракт проекты массакуләм мәгълүмат чараларында конкурс уздыру көненә кадәр 20 көннән дә соңга калмыйча бастырып чыгарылырга тиеш.

2. Конкурсны үткәрү өчен конкурс комиссиясе төзелә. Конкурс комиссиясе әгъзаларының гомуми саны район Советы тарафыннан билгеләнә.

Конкурс комиссиясе әгъзаларының яртысы - Районның вәкиллеке советы, ә икенче яртысы - Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан билгеләнә.

3. Зат район башкарма комитеты житәкчесе вазыйфасына конкурс нәтижәләре буенча конкурс комиссиясе тәкъдим иткән кандидатлар арасынан район Советы тарафыннан билгеләнә.

4. Район Башкарма комитеты житәкчесе өчен контракт шартлары район Советы тарафыннан раслана. Федераль закон яисә Татарстан Республикасы законы белән районның жирле үзидарә органнарына контрактка аерым дәүләт вәкаләтләрән тапшырган очракта, мәжбүри тәртиптә Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән шартлар кертелә.

5. Район Башкарма комитеты житәкчесе белән контракт район башлыгы тарафыннан төзелә.

50 статья. Район Башкарма комитеты житәкчесенен вәкаләтләрә чоры

1. Башкарма комитет житәкчесе белән ракт затны башкарма комитет житәкчесе вазыйфасына билгеләү турында карар кабул иткән (яңа чакырылыш Советы эшли башлаган көнгә кадәр), әмма кимендә ике елга район Советы вәкаләтләрә чорына төзелә.

2. Район Советы вәкаләтләрә чоры тәмамлангач, район башкарма комитеты житәкчесе үз вәкаләтләрән гамәлгә ашыруны билгеләнгән тәртиптә район башкарма комитетының яңа житәкчесе билгеләгәнчегә кадәр дәвам итә.

51 статья. Башкарма комитет житәкчесе вәкаләтләрә

Башкарма комитет житәкчесе:

1) район Башкарма комитеты тарафыннан бердәм начальство принципларында житәкчелек итә һәм үз компетенциясенә керә торган вәкаләтләрне үтәгән өчен шәхси жаваплылык тотта;

2) район Советы, район башлыгы, районның һәм башка муниципаль берәмлекләрнең жирле үзидарә органнары, дәүләт хакимияте органнары, гражданнар һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләрдә районның башкарма комитетын тәкъдим итә;

3) район Советы каравына район бюджеты проектларын һәм аның үтәлеше турындагы хисапларны тапшыра;

4) районның комплекслы социаль-икътисадый үсеш планнары һәм программалары проектларын һәм аларның үтәлеше турындагы хисапларны район Советы каравына тәкъдим итә;

5) башкарма комитет структурасы проектын район Советы раславына кертә, хезмәткәрләрнең иң чик саны һәм хезмәт өчен түләү фонды билгеләгән структура нигезендә район башкарма комитетының штат расписаниесе раслый;

6) район башлыгы белән килештереп билгеләп куя һәм башкарма комитет житәкчесе урынбасарларын вазыйфаларыннан азат итә, алар арасында вазыйфаларны бүлә, муниципаль хезмәткәрләрне һәм район Башкарма комитетының башка хезмәткәрләрен вазыйфасына билгеләп куя, аларның эшчәнлеген тикшереп тора, аларга карата бүлөкләү һәм дисциплинар жаваплылык чараларын куллана;

7) үз вәкаләтләре чикләрендә расланган бюджет нигезендә район чаралары белән эш итә;

8) районның башкарма комитеты тарафыннан районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыра һәм (яисә) гамәлгә ашыруны тәмин итә, аларны үтәү өчен шәхсэн жаваплы; тиешле законнар нигезендә һәм үтәгәндә тапшырылган дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара;

9) район башкарма комитеты компетенциясенә кертелгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләр буенча хокукый актлар, шулай ук район башкарма комитеты эшен оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар чыгара;

10) елга кимендә бер тапкыр яисә район башлыгы, район Советы таләбе буенча район башкарма комитетының эшчәнлегенә һәм эшчәнлегенә турында отчетлар тапшыра;

11) район башкарма комитеты эшчәнлегенә турында халыкка даими мәгълүмат бирә, район башкарма комитеты хезмәткәрләре тарафыннан гражданнарны кабул итүне оештыра, айга кимендә бер тапкыр гражданнарны шәхси кабул итүне гамәлгә ашыра, гражданнарның тәкъдимнәрен, гаризаларын һәм шикаятләрен карый, алар буенча карарлар кабул итә;

12) дәүләт һәм башка органнарда район мәнфәгатләрен тәмин итү һәм яклау чараларын күрә, башкарма комитет исемнән судка гариза бирә, ышанычнамәләр тапшыра;

13) район Советы раславына район башкарма комитеты органнары турындагы нигезләмәләр проектларын тәкъдим итә;

14) үз вазыйфасына билгеләнә һәм район Советы билгеләгән тәртиптә район башкарма комитеты органнары житәкчеләрен вазыйфаларыннан азат итә;

15) законнар, әлегә Устав, район Советы карарлары һәм төзелгән контракт нигезендә башка вәкаләтләренә гамәлгә ашыра.

52 статья. Район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрән вакытыннан алда туктату

1. Район Башкарма комитеты житәкчесе вәкаләтләрә түбәндәге очракларда вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлем;
- 2) үз теләге белән отставкага китү;
- 3) әлеге статьяның 2 өлеше нигезендә контрактны өзү;
- 4) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 74 статьясы нигезендә вазыйфасыннан ваз кичү;
- 5) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылса;
- 6) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат дип игълан ителү;
- 7) аңа карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 8) Россия Федерациясе чикләреннән даими яшәү урынына китү;
- 9) Россия Федерациясе гражданлығын туктату, чит ил гражданы - Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы чит дәүләт гражданлығын туктату, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, чит дәүләт гражданлығы алырга йә аның Россия Федерациясе гражданының Россия Федерациясе халыкара шартнамәсендә катнашучы булып тормаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы бүтән документ яисә башка документ алырга хокуклы, аның нигезендә чит ил гражданлығы булган Россия Федерациясе гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә китү;
- 11) районның гамәлдәге законнар яисә районның бетерелүе нигезендә үзгәртелүе;
- 12) район чикләрен үзгәртү нәтижәсендә район сайлаучылары санын 25 проценттан артыгракка арттыру.
- 13) гражданның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен таләп ителә торган муниципаль хокукый актыны бастырып чыгару срогын бозу.

2. Башкарма комитет житәкчесе белән контракт яклар килешүе буенча яисә гариза нигезендә суд тәртибендә өзелергә мөмкин:

1) жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә кагылышлы өлештә контракт шартлары бозылуга бәйле рәвештә район Советы яисә район башлығы, шулай ук законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә;

2) Татарстан Республикасы Президентын - районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрән гамәлгә ашыруга кагылышлы өлешендә, шулай ук законнарда билгеләнгән чикләүләрне үтәмәүгә бәйле рәвештә контракт шартларын бозуга бәйле рәвештә;

3) Башкарма комитет житәкчесе - районның жирле үзидарә органнары һәм (яисә) Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары контракты шартларын бозуга бәйле рәвештә.

VI БҮЛЕК. РАЙОН СОВЕТЫ, РАЙОН ГЛАВЫ ҺӘМ РАЙОН КОМИТЕТЫ ЭШЛӘРЕ

53 статья. Район Советының, район башлыгының һәм район Башкарма комитетының үзара хезмәттәшлеге нигезләре

1. Әлеге Устав, район Советы, район башлыгы һәм башкарма комитеты тарафыннан билгеләнгән вәкаләтләренә бүләшү нигезендә үз вәкаләтләрен мөстәкыйль башкаралар.

2. Район Советы һәм районның башкарма комитеты районның икътисадый һәм социаль үсеше процесслары белән нәтижәле идарә итү максатларында һәм аның халкы мәнфәгатьләрендә законнарда, әлеге Устав билгеләгән рәвешләрдә эшләргә тиеш.

3. Район Советы һәм район башкарма комитеты кабул ителгән хокукый актларны имзаланган көннән алып жиде көн эчендә бер-берсенә юллылар.

4. Район Советы, район башлыгы район башкарма комитеты житәкчесенә район башкарма комитеты житәкчесенәң хокукый актларны кабул итү, гамәлдән чыгару, үзгәртү турында тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

5. Район Башкарма комитеты житәкчесе район Советына, район башлыгына район Советының хокукый актларын кабул итү, бетерү, үзгәртү турындагы тәкъдим белән мөрәжәгать итәргә хокуклы, шулай ук аларга суд тәртибендә шикаять бирергә хокуклы.

6. Район башлыгы башкарма комитет житәкчесенә район Советының эш планнарын һәм район Советы карарлары проектларын район Советы регламентында билгеләнгән тәртиптә жиберә.

7. Район Советы утырышларында, аның органнары утырышларында, район башлыгы үткәрә торган утырышларда киңәшмә тавышы хокукына ия район башкарма комитеты житәкчесе, аның урынбасарлары яисә аларның вәкаләтле затлары катнашырга хокуклы. Район Башкарма комитетының вазыйфай затлары, язма чакыру булса да, район Советы сессиясендә катнашырга тиеш.

8. Район башкарма комитеты житәкчесе үткәрә торган утырышларда район башлыгы, район Советы депутатлары катнашырга хокуклы.

54 статья. Районның жирле үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итү.

Районның жирле үзидарә органнары арасында аларның вәкаләтләрен гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча бәхәсләр килештерү процедураларын уздыру юлы белән йә суд тәртибендә хәл ителә.

VII БҮЛЕК. РАЙОННЫҢ УРМАННАРЫ УРГАННАРЫ

55 статья. Районның контроль-хисап палатасы

1. Районның контроль-хисап палатасы даими эшләүче, тышкы муниципаль финанс контроле органы булып тора һәм Арча муниципаль районы Советы тарафыннан төзелә һәм аңа хисап бирелә.

2. Контроль-хисап палатасы рәис, 1 нче инспектор һәм 1 нче аудитор составында төзелә.

3. Контроль-хисап палатасының рәисе һәм аудиторлары район Советы тарафыннан түбәндәге тәкъдим буенча билгеләнә:

- район башлыклары,
- Арча район Советы рәисе;
- Арча район Советы депутатлары - депутатларның билгеләнгән саныннан кимендә өчтән бере.

4. Контроль-хисап палатасының рәисе һәм аудиторы булып дәүләт яисә муниципаль идарә, дәүләт яисә муниципаль контроль (аудит), икътисад, финанс, юриспруденция өлкәсендә югары белемле һәм һөнәри эшчәнлек тәҗрибәсе кимендә биш ел булган Россия Федерациясе гражданны торырга мөмкин.

5. Контроль-хисап палатасы үз вәкаләтләре чикләрендә оештыру һәм функциональ мөстәкыйльлеккә ия. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторлары район Советы, дәүләт хакимиятенә закон чыгару (вәкиллеке) органнары депутатлары була, дәүләт вазыйфаларын, шулай ук район муниципаль хезмәтә вазыйфаларын били алмый.

6. Контроль-хисап палатасы түбәндәгеләрне гамәлгә ашыра:

- 1) Район бюджеты үтәләшен тикшереп тору;
- 2) Район бюджеты проектларына экспертиза;
- 3) Район бюджеты үтәләше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү;
- 4) муниципаль район бюджеты акчаларыннан файдалануның законлылыгын, нәтижәлелеген (нәтижәлелеген һәм экономиялелеген), шулай ук муниципаль район бюджеты тарафыннан Россия Федерациясе законнарында каралган башка чыганақлардан алына торган акчаларны тикшереп торуну оештыру һәм гамәлгә ашыру;

5) Район милкендәге мөлкәт белән идарә итүнең һәм аның белән эш итүнең, шул исәптән интеллектуаль эшчәнлек нәтижәләре һәм муниципаль берәмлектәге индивидуальләштерү чаралары белән сакланучы тәртибен үтәүне тикшереп тору;

6) Район бюджеты акчалары исәбеннән салым һәм башка ташламалар һәм өстенлекләр, бюджет кредитлары бирүнең нәтижәлелеген бәяләү, шулай ук муниципаль гарантияләр бирүнең һәм йөкләмәләренә үтәүнең законлылыгын бәяләү яисә юридик затлар һәм индивидуаль эшкуарлар тарафыннан муниципаль район бюджеты акчалары исәбеннән башкарылган алыш-бирешләр буенча башка ысуллар белән һәм район милкендәге мөлкәт исәбеннән.

7) муниципаль хокукый актлар проектларына финанс-икътисадый экспертиза (муниципаль районның чыгым йөкләмәләренә кагылышлы өләшендә, шулай ук муниципаль программаларда финанс-икътисадый нигезлүүләрнең нигезлелеген дә кертеп;

8) муниципаль районда бюджет процессын анализлау һәм аны камилләштерүгә юнәлтелгән тәкъдимнәр эзерләү;

9) Район бюджетын үтәү барышы турында; үткәрелгән контроль һәм эксперт-аналитик чаралар нәтижәләре турында мәгълүмат эзерләү һәм мондый мәгълүматны Район Советына һәм муниципаль район башлыгына тапшыру;

10) муниципаль район составына керүче жирлекләр бюджетларына Район бюджеты акчаларыннан файдалануның законлылыгын, нәтижәлелеген (нәтижәлелеген һәм экономиялелеген) тикшереп тору;

11) Район составына керүче жирлекләрдә жирле үзидарәнең вәкиллеке органы тарафыннан жирлекләренң вәкиллеке органнары төзелгән килешүләре нигезендә тышкы муниципаль финанс контроле вәкаләтләрен гамәлгә ашыру;

12) коррупциягә каршы көрәшкә юнәлдерелгән чараларда вәкаләтләр чикләрендә катнашу;

13) федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, район Советының уставында һәм норматив хокукий актларында билгеләнгән тышкы муниципаль контроль өлкәсендә башка вәкаләтләр.

7. Контроль-хисап палатасы рәисе һәм аудиторы Район жирле үзидарәсенң вазыйфаи затлары булып тора.

8. Контроль-хисап палатасы рәисе контроль-хисап палатасы эшчәнлегенә гомуми житәкчелекне гамәлгә ашыра,) Контроль-хисап палатасы Регламентын раслый; Контроль-хисап палатасы эше планнарын һәм аларга үзгәрешләр раслый; контроль-хисап палатасы эшчәнлеге турында еллык хисапны раслый; тышкы муниципаль финанс контроле стандартларын раслый; контроль-хисап палатасының контроль һәм эксперт-аналитик чаралары нәтижәләрен раслый; контроль-хисап палатасының күрсәтмәләрен һәм күрсәтмәләрен имзалай; контроль-хисап чаралары житәкчесе булырга мөмкин; контроль һәм эксперт-аналитик чаралар житәкчесе булырга мөмкин; Арча муниципаль районы һәм муниципаль район Советына үткәрелгән контроль-хисап палатасының контроль-хисап һәм аналитик чаралар нәтижәләре турында еллык хисап отчетын тапшыра; контроль-хисап һәм контроль-хисап палаталарының дәүләт органнары (контроль) һәм контроль-хисап органнары белән контроль-хисап органнары (хисап) вәкаләтләрен башкара; контроль-хисап палаталарының дәүләт органнары һәм контроль-хисап органнары (хисап) вәкаләтләрен башкара.

9. Контроль-хисап палатасы тарафыннан башкарыла торган тикшерүләр нәтижәләре Район Советы утырышында фикер алышырга, шулай ук район Советы билгеләгән тәртиптә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

10. Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары контроль-хисап палатасына аның таләбе буенча контроль-хисап палатасы компетенциясенә кагылышлы мәсьәләләр буенча кирәкле мәгълүматны һәм документларны тапшырырга тиеш.

11. Контроль-хисап палатасының мөһере, Район гербы сурәтләнгән һәм үз исеме булган бланклары бар.

12. Контроль-хисап палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә район Советы эчтәлегенә смета составында Район бюджетында карала.

13. Контроль-хисап палатасы үз эшчәнлеген әлеге Устав һәм Район Советы раслаган Контроль-хисап палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашыра.

56 статья. Районның финанс-бюджет палатасы

1. Районның финанс-бюджет палатасы район бюджетын үтәүне, район бюджеты проектларын һәм аның үтәләше турында хисап төзүне гамәлгә ашыручы жирле үзидарәненң даими эшләүче органы булып тора.

Районның финанс-бюджет палатасы район башкарма комитетына хисап тота.

2. Районның финанс-бюджет палатасының мөһере, район гербы төшерелгән һәм үз исеме булган бланклары бар.

3. Районның финанс-бюджет палатасы житәкчесе итеп район башлыгы тәкъдиме буенча башкарма комитет житәкчесе тарафыннан билгеләнә, финанс-бюджет палатасы эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

4. Районның финанс-бюджет палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

5. Финанс-бюджет палатасы үз эшчәнлеген әлеге законнар, әлеге Устав һәм Район Советы раслаган Финанс-бюджет палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашыра.

57 статья. Районның мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы

1. Районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль милек белән идарә итүне гамәлгә ашыручы, шул исәптән район милкендәге жир кишәрлекләре, акцияләр, хужалык жәмгыятьләренә устав капиталларындагы өләшләрән (кертәмнәрән) гамәлгә ашыручы Район жирле үзидарәсенә даими эшләүче органы булып тора.

Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы Районның башкарма комитетына хисап тота.

2. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы житәкчесе Район башлыгы тәкъдиме буенча Башкарма комитет житәкчесе итеп билгеләнә.

3. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы житәкчесе Район жирле үзидарәсенә вазыйфай заты булып тора, мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлегенә житәкчелек итә һәм аның эшен оештыра.

4. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасының мөһере, Район гербы сурәтләнгән һәм үз исеме булган бланклары бар.

5. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы эшчәнлеген тәэмин итү чыгымнары Район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

6. Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы үз эшчәнлеген әлеге законнар, әлеге Устав һәм Мөлкәт һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы турындагы Нигезләмә нигезендә Район Советы раслай.

VIII БҮЛЕК. Сайлау комиссиясе

58 статья. Районның сайлау комиссиясе

1. Район сайлау комиссиясе муниципаль сайлауларны, жирле референдумны, чакыртып алу буенча тавыш бирүне депутатны, жирле үзидарәнең сайланулы органы әгъзасын, жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затын әзерләүне һәм уздыруны, район чикләрен үзгәртү, районны үзгәртеп кору мәсьәләләре буенча тавыш бирүне оештыра.

Районның сайлау комиссиясе жирле үзидарә органнары структурасына керми.

2. Районның сайлау комиссиясе Татарстан Республикасы Сайлау кодексында федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә район советы тарафыннан төзелә.

3. Район сайлау комиссиясе вәкаләтләре чоры биш ел тәшкил итә.

4. Районның сайлау комиссиясе хәлиткеч тавыш хокукына ия 8 әгъза составында төзелә.

5. Район сайлау комиссиясе эшчәнлеген финанс белән тәмин итү район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

6. Районның сайлау комиссиясе вәкаләтләре, аның эшчәнлегенә тәртибе һәм гарантияләре федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав белән жайга салына. Район Советы мөрәжәгәте нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Үзәк сайлау комиссиясе карары буенча район сайлау комиссиясе вәкаләтләре законнар нигезендә территория сайлау комиссиясенә йөкләнергә мөмкин.

IX БҮЛЕК. ГРАЖДАН-ПРАВОВАЯ ҺӘМ ФИНАНС ОСНОВЛАРЫ РАЙОННЫҢ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯСЕ ЭШЛӘРЕ

59 статья. Юридик зат хокукларына ия районның жирле үзидарә органнары

1. Федераль закон һәм әлеге Устав нигезендә юридик зат хокукларына район Советы, районның башкарма комитеты, районның финанс-бюджет палатасы, районның мөлкәти һәм жир мөнәсәбәтләре палатасы һәм районның контроль-хисап палатасы бирелә.

2. Район Советы карары белән юридик затка башка муниципаль органнар да, шулай ук район башкарма комитеты структурасы нигезендә аның аерым органнары бирелергә мөмкин.

60 статья. Районның жирле үзидарә органнары, юридик затлар буларак

1. Район исеменнән мөлкәти һәм башка хокуклар һәм бурычлар сатып алырга һәм гамәлгә ашырырга, судта ышанычнамәсез чыгыш ясарга мөмкин район башкарма комитеты житәкчесе.

2. Район башлыгы мөлкәти һәм башка хокукларга һәм бурычларга ия була һәм гамәлгә ашыра, район Советы, район башлыгы, депутатлар эшчәнлеген

тәэмин итүгә, шулай ук район Советына беркетелгән муниципаль мөлкәт күрсәтмәсе белән район бюджеты акчалары белән эш итүгә бәйле рәвештә, судта ышанычнамәсез чыгыш ясый.

3. Районның юридик зат хокукларына ия жирле үзидарә органнары идарә итү функцияләрен гамәлгә ашыру өчен төзелә торган муниципаль учреждениеләр булып тора һәм федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик затлар буларак дөүләт теркәве узарга тиеш.

61 статья. Районның жирле үзидарә органнарын финанслау

1. Районның жирле үзидарә органнарын тотуга чыгымнарны финанслау район бюджетының үз керемнәре исәбеннән гамәлгә ашырыла.

2. Законда, әлеге Уставта, район Советы карарларында каралган очракларда районның жирле үзидарә органнары эшчәнлеген тәэмин итүгә чыгымнар район бюджетында Россия Федерациясе бюджетлары чыгымнары классификациясе нигезендә аерым юл белән карала.

Х БҮЛЕК. РАЙОН ҺӘМ ГЛАВЛАРЫ СОЦИАЛЬ ҺӘМ ИНИЙ ГАРАНТИЯЛӘРЕ РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ДОЛЬ НИГЕЗЛӘРЕ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ

62 статья. Район башлыгы һәм аның урынбасарлары, даими нигездә эшләүче район Советы депутатлары, башка вазыйфай затлар эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Район башлыгына һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарына әлеге Устав нигезендә айлык акчалата бүләкләү түләнә.

2. Район башлыгының һәм аның урынбасарының айлык акчалата түләү күләме Район Советы тарафыннан билгеләнә, ул районда уртача хезмәт хакының 10 - тапкыр күләменнән арта алмый.

Айлык акчалата бүләкләүнең күләме, инфляция (куллану бәяләре) дәрәжәсен исәпкә алып, Район бюджеты турындагы карар нигезендә ел саен арттырыла (индексацияләнә).

Район башлыгына һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарына ТР һәм РФ законнары нигезендә акчалата бүләкләүгә айлык өстәмә түләү билгеләнә:

- гыйльми дәрәжәсе өчен - 15%;

- Татарстан Республикасының мактаулы исеме өчен - 15%.

3. Район башлыгына һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарына, икеләтә айлык акчалата түләү күләмендә дәвалануга пособие түләп, ел саен 30 календарь көннән дә ким булмаган түләүле отпуск бирелә, дәвалану яисә ял урынына бару яисә ял итү урынына бару бәясен түләүгә бәйле чыгымнар, законнар нигезендә башка түләүләр түләнә;

Даими нигездә эшләүче район башлыгына һәм аның урынбасарына еллык төп түләүле отпусктан тыш, тиешле еллар эшләгән өчен Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә район муниципаль хезмәткәрләре өчен билгеләнгән еллык өстәмә түләүле отпуск бирелә.

Район башлыгына һәм аның даими нигездә үз вәкаләтләрен башкаручы урынбасарына матди ярдәм ай саен бер акчалата түләү күләмендә түләнә.

4. Район башлыгының һәм аның даими нигездә эшләүче урынбасарының вәкаләтләре чоры аларга гомуми һәм өзлексез хезмәт стажына яисә хезмәт срогына, белгечлек буенча эш стажына законнар нигезендә исәпләнә.

5. Район башлыгы һәм аның урынбасары тиешле елларны эшлэгән өчен муниципаль хезмәткәрләргә законнар һәм әлеге Устав нигезендә пенсия белән тәмин итү өчен билгеләнгән шартларда һәм тәртиптә пенсия белән тәмин итүгә хокуклы.

6. Район башлыгына һәм аның урынбасарына үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен мебель һәм элемент чаралары, машина йөртүче белән хезмәт автомобиле, мобиль элемент чаралары белән жиһазландырылган хезмәт бинасы бирелә, шулай ук аларның эшчәнлегенә район Советы карары белән билгеләнә торган башка гарантияләр бирелә.

7. Башка вазыйфай затларга ел саен түләүле отпуск 30 календарь көннән дә ким булмаган дәвамлылык белән бирелә; тиешле еллар эшлэгән өчен еллык төп түләүле отпусктан тыш, Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясе законнары нигезендә район муниципаль хезмәткәрләргә өчен билгеләнгән дәвамлылыкта ел саен өстәмә түләүле отпуск бирелә.

8. Район Советы утырышларында һәм аның органнарында катнашу, Район Советы йөкләмәләрен үтәү чорында таркалмаган нигездә эшләүче Район Советы депутатына Район Советы билгеләгән күләмдә акчалата компенсация түләнә ала. Компенсация Райондагы уртача хезмәт хакы күләменнән исәпләнелә торган почасовка түләүләрен, шулай ук законнар нигезендә командировка чыгымнары өчен түләүне үз эченә ала.

9. Район башлыгы вазифаларын башкарганда, әлеге Уставта каралган очрақларда үз вәкаләтләрен башкарганда Район башлыгы урынбасарына район башлыгының айлык акчалата хезмәт хакының 90 % күләмендә акчалата бүлүк түләнә.

Район башлыгына һәм аның урынбасарларына, даими нигездә эшләүче район Советы депутатларына, башка вазыйфай затларга бирелә торган башка социаль гарантияләр “Муниципаль берәмлекнең вәкиллеке органы депутатының, Татарстан Республикасында жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфай затының вәкаләтләрен гамәлгә ашыру гарантияләре турында” 2009 елның 12 февралендәге 15-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә Совет карары белән билгеләнә

63 статья. Район башлыгының, район Советы депутатларының кагылгысызлык гарантияләре

1. Район Советы депутатларының, район башлыгының жинаять яисә административ жаваплылыкка тартылган хокуклары гарантияләре, аларны тоткарлау, кулга алу, тентү, сорау алу, аларга карата башка жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләр кылу, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны депутатларына, аларның багажына, шәхси һәм хезмәт транспорт чараларына карата оператив-эзләнү чаралары

үткәргәндә, алар куллана торган элементә чараларын исәпкә алганда федераль законнар белән билгеләнә.

2. Федераль закон нигезендә район Советы депутаты, район башлыгы тавыш биргәндә әйтелгән фикере, позициясе һәм аларның статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән вәкаләтләр чоры тәмамланганнан соң, жинаять яисә административ җаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә район Советы депутаты, район башлыгы тарафыннан халык алдында кимсетүләр, яла ягу яки федераль законда каралган башка хокук бозуларга җибәрелгән очракларга кагылмый.

XI БҮЛЕК. ОРГАНОВ ҺӘМ ДОЛЖНОСТЫСТЬЛЕГЕ РАЙОННЫҢ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯСЕ

64 статья. Районның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Районның җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары район халкы, дәүләт, физик һәм юридик затлар алдында федераль законнар нигезендә җаваплы булалар.

65 статья. Район Советы депутатларының район халкы алдында җаваплылыгы

1. Район Советы депутатларының, шул исәптән район башлыгының, район халкы алдында җаваплылыгы аны сайлаган район халкының ышанычын югалту нәтижәсендә башлана.

2. Район Советы депутаты, шул исәптән җирлекнең вәкиллекле органы депутаты буларак, ышанычын югалткан депутат федераль законнарда билгеләнгән очракларда һәм тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.

66 статья. Район җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының дәүләт алдындагы җаваплылыгы

Федераль закон нигезендә район Советының, район башлыгының, район башкарма комитеты җитәкчесенең дәүләт алдында җаваплылыгы алар тарафыннан Россия Федерациясе Конституциясе, федераль конституциячел законнар, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы законнары һәм әлеге Уставы бозылган очракта, шулай ук районның җирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен тиешенчә гамәлгә ашырмау очрагында тиешле суд карары нигезендә башлана.

67 статья. Физик һәм юридик затлар алдында район җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы

Физик һәм юридик затлар алдында районның җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының җаваплылыгы федераль законнарда билгеләнгән тәртиптә башлана.

68 статья. Ышанычны югалтуга бэйле рәвештә затларны, муниципаль вазыйфаларны эштән азат итү (вазыйфасыннан азат итү).

1. Муниципаль вазыйфаны биләүче зат федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында, муниципаль норматив хокукый актларда каралган тәртиптә түбәндәге очрақларда ышанычны югалтуга бэйле рәвештә эштән азат ителергә (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш:

1) яқлар тарафыннан үзе тора торган мәнфәгатьләр конфликттын булдырмау һәм (яисә) жайга салу чараларын затның күрмәве;

2) үз керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигъ булмаган балаларының керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре хакында белешмәләрне тапшырмау йә белә торып дәрәс булмаган яисә тулы булмаган белешмәләр тапшыру;

3) затның, федераль законда билгеләнгән очрақлардан тыш, коммерция оешмасының идарә органы эшчәнлегендә түләүле нигездә катнашуы;

4) эшқуарлык эшчәнлеген башқару;

5) затның Россия Федерациясенә халықара шартнамәсендә яисә Россия Федерациясе законнарында башқасы каралмаган булса, идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, чит ил коммерциячел булмаган хөкүмәтнеке булмаган оешмаларының һәм Россия Федерациясе территориясендә аларның структур бүлекчәләренә башка органнары составына керүе.

2. Үзенә буйсынган затның мәнфәгатьләр конфликттына китерә торган яисә китерергә мөмкин булган шәхси кызыксынуы барлыкка килү турында билгеле булган муниципаль вазыйфаны биләүче зат ышанычын югалтуга бэйле рәвештә эштән чыгарылырга (вазыйфасыннан азат ителергә) тиеш, муниципаль вазыйфаны биләүче зат муниципаль вазыйфаны үтәмәгән очрақта, яқлар каршылыгын булдырмау һәм (яисә) жайга салу буенча чаралар.

ХІІ БҮЛӘК РАЙОННЫҢ МУНИЦИПАЛЬ ПРАВОВ АКТлары

69 статья. Районның муниципаль хокукый актлары системасы

1. Районның муниципаль хокукый актлары системасына түбәндәгеләр керә:

1) район Уставы;

2) жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар;

3) район Советының норматив һәм башка хокукый актлары;

4) әлеге Уставта каралган район башлығының, башкарма комитетның, жирле үзидарәненә башка органнарының һәм вазыйфаи затларының хокукый актлары.

2. Район уставы һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән карарлар муниципаль хокукый актлар системасында югары юридик көч актлары булып тора, турыдан-туры гамәлдә була һәм районның бөтен территориясендә кулланыла.

Башка муниципаль хокукый актлар әлеге Уставка һәм жирле референдумда кабул ителгән хокукый актларга каршы килмәскә тиеш.

3. Жирле үзидарәнең органнары һәм вазыйфаи затлары кабул иткән муниципаль хокукый актлар районның бөтен территориясендә һичшиксез үтәлергә тиеш.

70 статья. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарлар

1. Жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне район халкы тарафыннан турыдан-туры хәл итү жирле референдумда белдерелгән гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерүе юлы белән гамәлгә ашырыла.

2. Әгәр район халкын турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен өстәмә рәвештә муниципаль норматив хокукый акт кабул итү таләп ителсә, компетенциясенә күрсәтелгән актны кабул итү керә торган жирле үзидарә органы яисә районның жирле үзидарәсенә вазыйфаи заты референдумда кабул ителгән карар үз көченә кергән көннән алып 15 көн эчендә тиешле муниципаль норматив хокукый актны әзерләү һәм кабул итү вакытын билгеләргә тиеш. Күрсәтелгән срок өч айдан арта алмый.

3. Гражданнарның турыдан-туры ихтыяр белдерү юлы белән кабул ителгән карарны гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципаль норматив хокукый актны бастырып чыгару срогын бозу район башлыгын чакыртып алу, район башкарма комитеты житәкчесенә вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату яисә район Советы вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату өчен нигез булып тора.

71 статья. Район жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары кабул итә торган муниципаль хокукый актларның төрләре

1. Районның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары үзләренә йөкләнгән вәкаләтләрне үтәү йөзеннән түбәндәге муниципаль хокукый актлар чыгаралар:

- 1) район Советы - район Советы карарлары;
- 2) район башлыгы - район башлыгының карарлары һәм күрсәтмәләре;
- 3) Район Башкарма комитеты житәкчесе - башкарма комитет житәкчесе карарлары һәм күрсәтмәләре.

2. Район жирле үзидарәсенә башка вазыйфаи затлары әлеге Устав, аларның статусын билгеләүче башка муниципаль хокукый актларда билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә күрсәтмәләр һәм боерыклар чыгара.

72 статья. Муниципаль хокукый актларны әзерләү

1. Муниципаль хокукый актлар проектлары район башлыгы, район Советы депутатлары, район Башкарма комитеты житәкчесе, район Прокуроры тарафыннан территориаль ижтимагый үзидарә органнары, гражданнарның инициатив төркемнәре, шулай ук районның контроль-хисап палатасы, районның Финанс-бюджет палатасы, районның мөлкәти һәм жир мәнәсәбәтләре палатасы тарафыннан үз карамакларындагы мәсьәләләр буенча кертеләргә мөмкин.

Гамәлдәге муниципаль норматив хокукый актларны камилләштерү зарурлығы үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру барышында район прокуроры

муниципаль норматив хокукый актларны үзгәртү, бетерү яисә кабул итү турындагы проектларны һәм тәкъдимнәрне кертергә хокуклы.

2. Муниципаль хокукый актлар проектларын кертү тәртибе, аларга теркәлә торган документларның исемлеге һәм формасы тиешенчә район Советы, район башлыгы, район башкарма комитеты житәкчесе регламентында билгеләнә.

73 статья. Район Советының хокукый актлары

1. Район Советы үз компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча район территориясендә үтәлүе мәжбүри булган кагыйдәләргә билгели торган карарлар, район башлыгын отставкага чыгару турында карар, район Советы регламенты, район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча башка карарлар, шулай ук аның компетенциясенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, әлеге Устав кертелгән башка мәсьәләләр буенча карарлар кабул итә.

2. Район Советы карарлары, законнарда, әлеге Устав тарафыннан билгеләнгән очраклардан тыш, район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан күпчелек тавыш белән кабул ителә.

3. Совет карарлары жирле салымнарны һәм җыемнарны билгеләүне, үзгәртүне һәм бетерүне, район бюджеты акчаларыннан чыгымнарны гамәлгә ашыруны күздә тотып, район Советы каравына бары тик район башкарма комитеты житәкчесе инициативасы белән генә яисә аның бәяләмәсе булганда гына кертелергә мөмкин. Күрсәтелгән бәяләмә район башкарма комитетына карар проекты тәкъдим иткән көннән алып утыз көн эчендә район Советына тапшырыла.

4. Район Советы карарларына район башлыгы тарафыннан алар кабул ителгән көннән алып өч көн эчендә имза салына һәм әлеге Устав билгеләгән тәртиптә халыкка житкерелә.

74 статья. Район башлыгының хокукый актлары

Район башлыгы үзенең законнар, әлеге Устав, район Советы карарлары белән билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә район Советы эшчәнлеген оештыру мәсьәләләре буенча хокукый актлар, шулай ук аның компетенциясенә әлеге Устав, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар белән кертелгән башка мәсьәләләр буенча хокукый актлар чыгара.

75 статья. Район Башкарма комитеты житәкчесенең хокукый актлары

Башкарма комитет житәкчесе район башкарма комитетының кануннарда, әлеге Уставта һәм район Советы карарларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә жирле әһәмияттәге мәсьәләләр һәм районның жирле үзидарә органнарына федераль законнар һәм Татарстан Республикасы законнары белән тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле мәсьәләләр буенча, шулай ук район башкарма комитетының эшен оештыру мәсьәләләре буенча күрсәтмәләр чыгара.

76 статья. Муниципаль хокукый актларны бастырып чыгару (халыкка житкерү) һәм аларның үз көченә керү тәртибе

1. Район Советы карарлары, әгәр башкасы карарның үзе тарафыннан билгеләнмәгән булса, район башлыгы кул куйган көннән үз көченә керә.

Район Советының салымнар һәм жыемнар турындагы хокукый актлары Россия Федерациясе Салым кодексы нигезендә үз көченә керә.

Район Советының район Уставын кабул итү яисә әлеге Уставка үзгәрешләр кертү турындагы карарлары федераль законда, әлеге Уставта билгеләнгән тәртиптә үз көченә керә.

2. Район башлыгының, район Башкарма комитеты житәкчесенә, жирле үзидарәнә башка вазыйфай затларының хокукый актлары, әгәр актлар үзләре тарафыннан билгеләнмәгән булса, аларны имзалаган көннән үз көченә керә.

3. Кеше һәм граждан хокукларына, ирекләренә һәм бурычларына кагылышлы муниципаль норматив хокукый актлар аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкергәннән) соң үз көченә керә.

4. Һәр муниципаль хокукый актта аның реквизитлары: исеме, аны имзалау датасы (район Советы кабул иткән хокукый актлар өчен шулай ук аны район Советы кабул иткән дата), теркәү номеры, хокукый актка кул куйган вазыйфай зат исеме булырга тиеш.

5. Район Советының район бюджеты турында, аның үтәләше турында хисап, жирле салымнар һәм жыемнар билгеләү турындагы карарлары, район Советы, район башлыгы, район башкарма комитеты житәкчесе кабул иткән башка норматив хокукый актлар, аларны имзалаган көннән алып жиде көн эчендә рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш, моңа федераль закон белән таратылуы чикләнгән белешмәләр булган муниципаль хокукый актлар яисә аларның аерым нигезләмәләре керми.

6. Жирле референдумны билгеләү турында, районның чикләрен үзгәртү, аны үзгәртү, район башлыгын һәм аның урынбасарларын сайлау, район башкарма комитеты житәкчесен һәм аның урынбасарларын билгеләп кую мәсьәләләре буенча шулай ук норматив булмаган хокукый актлар мәжбүри рәвештә бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш.

7. Законнар яисә әлеге Устав нигезендә рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) мәжбүри булмаган норматив булмаган муниципаль хокукый актлар аларны чыгарган органнар яисә район жирле үзидарәсенә вазыйфай затлары карары буенча бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) мөмкин.

8. Бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) муниципаль хокукый акт реквизитлары күрсәтелә.

9. Муниципаль хокукый актларны рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) түбәндәге юллар белән гамәлгә ашырыла:

- хокукый акт текстын районның жирле үзидарә органнары гамәлгә куйган басма массакуләм мәгълүмат чараларында йә район территориясендә таратыла торган башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгару. Хокукый акт текстын башка басма массакуләм мәгълүмат чараларында бастырып чыгарганда әлеге бастырып чыгаруның рәсми булуы хақында тамга булырга тиеш;

- хокукый акт текстын Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында <http://pravo.tatarstan.ru> адресы буенча урнаштыру.

- хокукый акт яисә хокукый акт проекты текстын Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре Порталында районның рәсми сайтында «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендә урнаштыру.

Муниципаль хокукый актны бастырып чыгарганда (халыкка житкергәндә) массакуләм мәгълүмат чарасы чыгу датасы күрсәтелергә тиеш.

10. Муниципаль норматив хокукый актлар, шул исәптән жирле референдумда (гражданныр жыенында) кабул ителгән хокукый актлар рәвешендә рәсмиләштерелгән, Татарстан Республикасы муниципаль норматив хокукый актлары регистрына кертелергә тиеш, аны оештыру һәм алып бару Татарстан Республикасы Юстиция министрлыгы тарафыннан Татарстан Республикасы Законнында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

ХШ бүлек РАЙОННЫҢ ИКЪТИСАДЫЙ ОСНОВА

77 статья. Районның икътисадый нигезе

Районның икътисадый нигезен районның муниципаль милкендәге мөлкәт, район бюджеты акчалары, шулай ук районның мөлкәти хокуклары тәшкил итә.

78 статья. Районның муниципаль мөлкәте

1. Район милкендә булырга мөмкин:

1) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон белән билгеләнгән жирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән

мөлкәт; consultantplus://offline/ref=A38A5DCC3D14E806ED26A827ED99839B102420CCDFAD25C35A7AB3B3E192CE7CA5AA484A5DF5B52AJ228H

2) жирле үзидарә органнарына тапшырылган аерым дәүләт вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт, федераль законнарда һәм Россия Федерациясе субъектлары законнарында билгеләнгән очрактарда, шулай ук «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган тәртиптә аларга тапшырылган жирле үзидарә органнарының аерым вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән мөлкәт; consultantplus://offline/ref=A38A5DCC3D14E806ED26A827ED99839B102420CCDFAD25C35A7AB3B3E192CE7CA5AA484A5DF5B52AJ228H

3) муниципаль берәмлекнең вәкиллекле органының норматив хокукый актлары нигезендә жирле үзидарә органнары һәм жирле үзидарәнең вазыйфаи затлары, муниципаль хезмәткәрләр, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр хезмәткәрләре эшчәнлеген тәмин итү өчен билгеләнгән мөлкәт;

4) жирле үзидарә органнарына федераль законнар белән хәл итү хокукы бирелгән һәм жирле әһәмияттәге мәсьәләләргә кертелмәгән мәсьәләләрне хәл итү өчен кирәкле мөлкәт;

<consultantplus://offline/ref=A38A5DCC3D14E806ED26A827ED99839B102420CCDFAD25C35A7AB3B3E192CE7CA5AA484F5FJF22H> consultantplus://offline/ref=A38A5DCC3D14E806ED26A827ED99839B102420CCDFAD25C35A7AB3B3E192CE7CA5AA484F5FJF2DH5) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү өчен билгеләнгән мөлкәт.

<consultantplus://offline/ref=A38A5DCC3D14E806ED26A827ED99839B102420CCDFAD25C35A7AB3B3E192CE7CA5AA484A5DF5B123J222H5>.

Муниципаль берәмлекләрдә әлегә статьяның 1 өлеше таләпләренә туры килми торган мөлкәткә милек хокукы барлыкка килгән очрақларда күрсәтелгән мөлкәт мөлкәтне яңадан үзгәртәргә (максатчан билгеләнешен үзгәртәргә) яисә читләштерәргә тиеш. Мондый мөлкәтне читләштерү тәртибе һәм сроклары федераль закон белән билгеләнә.

79 статья. Районның муниципаль мөлкәтен биләү, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

1. Әлегә Устав белән билгеләнгән вәкаләтләр бүлешүне исәпкә алып, районның жирле үзидарә органнары, Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителә торган район жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль мөлкәткә мөстәкыйль ия булалар, файдаланалар һәм алар белән эш итәләр.

2. Районның жирле үзидарә органнары муниципаль мөлкәтне физик һәм юридик затларга, Россия Федерациясе дөүләт хакимияте органнарына һәм башка муниципаль берәмлекләренң жирле үзидарә органнарына вакытлыча яисә даими файдалануга тапшырырга, федераль законнар нигезендә башка килешүләр башкарырга, читләштерәргә, башка килешүләр башкарырга хокуклы.

3. Муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру тәртибе һәм шартлары федераль законнар нигезендә жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары белән билгеләнә. Муниципаль мөлкәттән файдаланудан керемнәр жирле бюджетларга керә.

80 статья. Муниципаль предприятиеләр, учреждениеләр һәм хужалык жәмгыятьләре

1. Район әлегә Устав билгеләгән үз вәкаләтләре чикләрендә муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр төзәргә, үзгәртеп корырга һәм бетерәргә, хужалык жәмгыятьләре төзүдә, шул исәптән жирле әһәмияттәгә мәсьәләләрне хәл итү вәкаләтләрен гамәлгә ашыру өчен кирәкле муниципальара оешмалар төзүдә катнашырга хокуклы. Муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләргә карата гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен вәкаләтле жирле үзидарә органнары гамәлгә ашыра.

2. Гамәлгә куючының функцияләрен һәм вәкаләтләрен гамәлгә ашыручы жирле үзидарә органнары муниципаль предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең максатларын, шартларын һәм эшчәнлек тәртибен билгели, аларның уставларын раслай, үз вазыйфасына билгеләп куя һәм әлегә

предприятиеләрнең һәм учреждениеләрнең житәкчеләрен вазыйфаларыннан азат итә, аларның эшчәнлегенә турында әлегә Уставта каралган тәртиптә хисаплар тыңлы

3. Жирле үзидарә органнары муниципаль берәмлек исемнен муниципаль казна учреждениеләре йөкләмәләре буенча субсидияләре җавап бирәләр һәм аларны федераль законда билгеләнгән тәртиптә үтәүне тәмин итәләр.

81 статья. Районның жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар белән мөнәсәбәтләре

Районның жирле үзидарә органнарының муниципаль милектәге предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар белән, шулай ук физик затлар белән мөнәсәбәтләре кануннарда башкасы билгеләнмәгән булса, шартнамә нигезендә төзелә.

XIV бүлек ОСНОВА РАЙОНА ФИНАНСОВАСЫ

82 статья. Район бюджеты

1. Район бюджетын төзү, раслау, үтәү һәм аның үтәлешен тикшереп тору районның жирле үзидарә органнары тарафыннан мөстәкыйль рәвештә гамәлгә ашырыла. Район бюджетын формалаштыру, раслау һәм үтәү тәртибе Россия Федерациясе Бюджет кодексы, федераль законнар һәм алар нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары белән билгеләнә.

2. Район бюджеты проекты, район бюджетын раслау турында район Советы карары, аның үтәлеше турында еллык хисап, район бюджетын үтәү барышы һәм жирле үзидарә органнарының муниципаль хезмәткәрләре, муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең саны турында квартал саен бирелә торган белешмәләр, аларны акчалата тотуга факттагы чыгымнарны күрсәтеп, рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш.

3. Район бюджеты проекты төзү Россия Федерациясе Бюджет кодексы, Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә кабул ителә торган федераль законнар нигезендә районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

4. Район Советының жирле салымнар турында хокукый актларга үзгәрешләр кертү хакында хокукый актлары, Россия Федерациясе бюджет системасы бюджетлары керемнәрен үзгәртүгә китерә торган, чираттагы финанс елында һәм план чорына үз көченә керә торган бюджет хокук мөнәсәбәтләрен җайга сала торган хокукый актлары чираттагы финанс елына һәм план чорына жирле бюджет турында карар проекты район Советына кертелгән көнгә кадәр 10 көннен дә соңга калмыйча кабул ителергә тиеш.

5. Район бюджеты проекты Арча район Советының муниципаль хокукый акты нигезендә өч елга (чираттагы финанс елына һәм план чорына) төзелә һәм раслана.

Район бюджетты проекты чираттагы финанс елына төзелгән һәм расланган очракта, Районның башкарма комитеты районның уртача финанс планын эшли һәм раслый.

Район бюджетты проекты районның чыгым йөкләмэләрен финанс белән тәмин итү максатларында районның социаль-икътисадый үсеш фаразы нигезендә төзелә.

6. Район бюджетты проекты Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм аның таләпләрен үтәгән килеш кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм әлеге Устав нигезендә районның башкарма комитеты билгеләгән тәртиптә һәм срокларда төзелә.

7. Чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджетты проектының түзү түбәндәгеләргә нигезләнә:

Россия Федерациясе Президентының бюджет юлламасында;
районның социаль-икътисадый үсешен фаразлау;
районның бюджет һәм салым сәясәтенең төп юнәлешләре;
муниципаль программаларда.

8. Чираттагы финанс елына һәм план чорына район бюджетты турындагы карарда бюджетның төп характеристикалары булырга тиеш, аларга түбәндәгеләр керә: бюджет керемнәренең гомуми күләме, чыгымнарның гомуми күләме, бюджет кытлыгы.

Район бюджетты турындагы карарда Россия Федерациясе Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законнарында һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләре нигезендә кабул ителгән муниципаль хокукый актларда билгеләнмәгән очракта, жирлекләр бюджетлары арасында керемнәр бүлү нормативлары булырга тиеш.

9. Район бюджетты турындагы карар белән составы аның нигезендә Татарстан Республикасы Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы законнары, район Советының муниципаль хокукый актлары нигезендә кабул ителгән Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә билгеләнә торган күрсәткечләр раслана.

10. Район бюджетты турындагы карар белән түбәндәгеләр билгеләнә:

Район бюджетты керемнәренең баш администраторлары исемлеге;

Район бюджетты кытлыгын финанслау чыганакларының баш администраторлары исемлеге;

чыгым төрләренең бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары, төркемнәре (төркемнәре һәм төркемчәләренә) йә чыгымнарның төрләре классификациясенә чираттагы финанс елына һәм план чорына, шулай ук әлеге Кодекста, Татарстан Республикасы законында, Арча район Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән очрактарда бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре, бүлекчәләре, максатчан статьялары (төркемнәре һәм төркемнәре) буенча, чыгымнар төрләре классификациясенә чыгымнар төрләре классификациясенә әлеге Кодекста, Татарстан Республикасы законында, муниципаль хокукый актында билгеләнгән очрактарда бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча бюджет ассигнованиеләрен бүлү;

чираттагы финанс елына һәм план чорына бюджет чыгымнарының ведомство структурасы;

гавами норматив йөкләмәләрене үтәүгә жибәрелә торган бюджет ассигнованиеләренең гомуми күләме;

чираттагы финанс елында һәм план чорында Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларына бирелә торган бюджетара трансфертлар күләме;

район бюджеты чыгымнарының шартлы рәвештә расланган (расланган) чыгымнарының гомуми күләме район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменен кимендә 2,5 проценты күләмендә, план чорының икенче елында район бюджеты чыгымнарының гомуми күләменен кимендә 5 проценты күләмендә;

чираттагы финанс елына район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

елның 1 гыйнварына, чираттагы финанс елыннан һәм план чорының елдан-ел килүче, муниципаль эчке бурычның югары чиге, шул исәптән муниципаль гарантияләр буенча бурычның югары чиге күрсәтелеп;

район бюджетының тиешенчә Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Арча район Советының муниципаль хокукый актларында билгеләнгән башка күрсәткечләре.

11. Район бюджеты турындагы карар проекты белән бер үк вакытта район Советына Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә документлар һәм материаллар тапшырыла.

12. Район Советының муниципаль хокукый акты белән билгеләнгән район бюджеты турындагы карар проектын карау һәм аны раслау тәртибе чираттагы финанс елының 1 гыйнварыннан бюджет турындагы карар үз көченә керүне, шулай ук күрсәтелгән карар белән Россия Федерациясе Бюджет кодексының 184.1 статьясы нигезендә күрсәткечләрен һәм характеристикаларны раслауны күздә тотарга тиеш.

13. Район бюджеты турындагы карар 1 гыйнвардан үз көченә керә һәм, әгәр Россия Федерациясе Бюджет кодексында яисә район бюджеты турындагы карарда башкасы каралмаган булса, финанс елның 31 декабренә кадәр гамәлдә була.

Район бюджеты турындагы карар билгеләнгән тәртиптә кул куйганнан соң ун көннән дә соңга калмыйча рәсми рәвештә басылып чыгарга тиеш.

14. Районның жирле үзидарә органнары район бюджетының баланслылыгын һәм бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга салу, бюджет процессын гамәлгә ашыру, дефицит күләме, муниципаль бурыч күләме һәм структурасы, районның бюджет йөкләмәләрен үтәү буенча Татарстан Республикасы законнарының һәм билгеләнгән федераль законнарның үтәлешен тәэмин итәләр.

15. Район бюджеты керемнәре Россия Федерациясенен бюджет законнары, салымнар һәм жыемнар турындагы законнар һәм башка мәжбүри түләүләр турындагы законнар нигезендә төзелә.

16. Район бюджеты чыгымнары Россия Федерациясе Бюджет кодексында каралган рәвешләрдә гамәлгә ашырыла.

Дәүләт хакимиятенәң федераль органнары, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләрен финанслауга район бюджеты чыгымнарын гамәлгә ашыру, федераль законнарда һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән очрақлардан тыш, рөхсәт ителми.

17. Муниципаль милек объектларына бюджет инвестицияләре Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

83 статья. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр һәм хезмәт күрсәтүләр сатып алулар

1. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр һәм хезмәт күрсәтүләр сатып алулар дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәтләр сатып алу өлкәсендә Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр һәм хезмәт күрсәтүләр сатып алу жирле бюджет акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

84 статья. Район гражданның үзара салым акчалары

1. Гражданның үзара салым акчалары дигәндә гражданның жирле әһәмиятгә конкрет мәсьәләләргә хәл итү өчен гамәлгә ашырыла торган бер тапкыр түләүләргә аңлашыла. Гражданның үзара салымы тәртибендә түләүләр күләме район халкы өчен бертигез дәрәжәдә билгеләнә, моңа район халкының гомуми саныннан 30 проценттан да артмаган һәм түләүләр күләме кимергә мөмкин булган аерым категория гражданны керми.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә күрсәтелгән гражданның бер мәртәбә бирелә торган түләүләрен кертү һәм куллану мәсьәләләргә жирле референдумда хәл ителә.

85 статья. Районның муниципаль алынмалары (муниципаль бурычы)

1. Район район бюджеты кытлыгын финанслау һәм бурыч йөкләмәләрен каплау максатларында эчке базарда Россия Федерациясе валютасында урнашкан муниципаль берәмлек исемнән кыйммәтле кәгазьләр чыгару юлы белән муниципаль эчке үзләштерүләргә һәм Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезләмәләргә нигезендә жирле бюджетка Россия Федерациясе бюджет системасының башка бюджетларынан һәм муниципаль бурыч йөкләмәләргә барлыкка килә торган кредит оешмаларынан Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм әлеге устав нигезендә жәлеп ителә торган кредитларны гамәлгә ашырырга хокуклы.

2. Район исемнән муниципаль алынмаларны гамәлгә ашыру хокукына Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм районның башкарма комитетына әлеге Устав нигезендә ия.

86 статья. Районның жирле бюджетын үтәү

1. Районның жирле бюджетын үтәү Россия Федерациясе Бюджет кодексы нигезендә гамәлгә ашырыла.

2. Район бюджеты кассаның бердәмлеге һәм чыгымнарның бирелгәнлеге нигезендә башкарыла.

3. Район бюджеты үтәлешенә касса хезмәте күрсәтү, район бюджеты акчаларын алучыларның шәхси счетларын ачу һәм алып бару Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

4. Район бюджетын үтәү районның жыелма бюджет язмасы һәм районның касса планы нигезендә оештырыла.

87 статья. Бюджет хисабы. Район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап

1. Районның бюджет хисабы еллык.

2. Районның бюджет хисабы тиешле бюджет акчалары баш администраторларының жыелма бюджет хисабы нигезендә районның финанс-бюджет палатасы тарафыннан төзелә һәм район башкарма комитетына тапшырыла.

3. Район бюджетының үтәлеше турында еллык хисап район Советы карары белән расланыйрга тиеш.

4. Район бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисап, аны район Советына керткәнче, тышкы тикшерү узарга тиеш, ул бюджет акчаларын баш бүлүчеләрнең (күрсәтмәчеләрнең) бюджет хисабын тышкы тикшерүне үз эченә ала һәм район бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисап буенча бәяләмә эзерләргә тиеш.

Район бюджетының үтәлеше турында еллык хисапны тышкы тикшерү, Россия Федерациясе Бюджет кодексы һәм Татарстан Республикасы Бюджет кодексы таләпләрен үтәп, әлеге Устав һәм муниципаль норматив хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә районның контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырыла. Район составына керүче жирлекнең вәкиллекле органы мөрәжәгатә буенча жирлек бюджетының үтәлеше турындагы еллык хисапны тышкы тикшерү районның контроль-хисап палатасы тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин.

5. Районның башкарма комитеты агымдагы финанс елның 1 апреленнән дә соңга калмыйча бәяләмә эзерләү өчен район бюджетының үтәлеше турында хисап тапшыра. Район бюджеты үтәлеше турында еллык хисап буенча бәяләмә эзерләү бюджет акчалары баш бүлүчеләрнең еллык бюджет хисабының еллык бюджет тикшерүе күрсәткечләре нигезендә 1 айдан артмаган срокта уздырыла.

6. Ел саен агымдагы финанс елның 1 маеннан да соңга калмыйча, район башкарма комитеты хисап елында район бюджеты үтәлеше турында район Советы карары проекты, район бюджеты үтәлеше турында башка бюджет хисабы, районның берләштерелгән бюджеты үтәлеше турында бюджет хисабы һәм Россия Федерациясенең бюджет законнарында каралган башка документлар белән район бюджетының үтәлеше турында еллык отчетны район Советына тапшыра.

7. Район бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны карау нәтижеләре буенча район Советы район бюджеты үтөлеше турындагы еллык хисапны раслау яисә кире кагу турында карар кабул итә.

8. Район Советы район бюджетының үтөлеше турында еллык отчет кире кагылган очракта, ул күрсәткечләрне дәрәс түгел яисә тулы чагылдыру фактларын бетерү һәм бер айдан да артмаган срокта кабат тәкъдим итү өчен кайта.

9. Район бюджетының үтөлеше турындагы карар белән, район бюджетының керемнәренә, чыгымнарының һәм дефицитының (профицитының) гомуми күләмен күрсәтеп, хисап финанс елында район бюджеты үтөлеше турында хисап раслана. Хисап финанс елында район бюджетының үтөлеше турында район Советы карарына аерым кушымталар белән түбәндәге күрсәткечләр раслана:

бюджетлар керемнәре классификациясе кодлары буенча район бюджеты керемнәре;

бюджет керемнәренә карый торган дәүләт идарәсе секторының керем төрләре, керем подвидлары кодлары, операцияләр классификациясе буенча район бюджеты керемнәре;

район бюджеты чыгымнарының ведомство структурасы буенча район бюджеты чыгымнарын;

бюджетлар чыгымнары классификациясенә бүлекләре һәм бүлекчәләре буенча район бюджеты чыгымнары;

бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары классификациясе кодлары буенча район бюджеты кытлыгын финанслау чыганакалары;

бюджетлар кытлыгын финанслау чыганакалары төркемнәр, төркемчәләр, мәкаләләр, төрләре кодлары буенча район бюджеты кытлыгын финанслау;

Район бюджетын үтәү турындагы карар белән шулай ук Россия Федерациясе Бюджет кодексында һәм аның нигезендә кабул ителгән Татарстан Республикасы Бюджет кодексында, Татарстан Республикасы законында, район Советының муниципаль хокукый актында билгеләнгән башка күрсәткечләр раслана.

88 статья. Муниципаль финанс контроле

1. Муниципаль финанс контроле бюджет хокук мөнәсәбәтләрен жайга сала торган Россия Федерациясе бюджет законнарының һәм башка норматив хокукый актларның үтәлешен тәмин итү максатларында гамәлгә ашырыла.

Муниципаль финанс контроле тышкы һәм эчке, башлангыч һәм алга таба бүленә.

2. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә тышкы муниципаль финанс контроле контроль-хисап палатасының контроль эшчәнлегә булып тора.

3. Бюджет хокук мөнәсәбәтләре өлкәсендә эчке муниципаль финанс контроле Арча муниципаль районы башкарма комитеты органнары (вазыйфай затлары) булган муниципаль финанс контроле органнарының контроль эшчәнлегә булып тора.

4. Беренчел контроль жирле бюджет үтөлеше барышында бюджет бозуларны кисәтү һәм булдырмау максатларында гамәлгә ашырыла.

5. Алдагы контроль аларны үтәүнең законлы булуын, исәпкә алуның һәм хисаплылыкның дөрөсләгән билгеләү максатларында район бюджетын үтәү нәтижеләре буенча гамәлгә ашырыла.

XV бүлек УСТАВЫ РАЙОННЫҢ ПРИНЯТИЕ.

Гамәлдәге уставка үзгәрешләр кертү

89 статья. Район Уставы проектының эзерләү, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Район Уставы проекты, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары проекты район башлыгы, район Советы депутатлары, район башкарма комитеты житәкчесе, территорияль ижтимагый үзидарә органнары, гражданның инициатив төркемнәре тарафыннан район Советына кертелә ала.

2. Район Уставы проектының, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектының эзерләү өчен район Советы карары белән махсус комиссия төзелергә мөмкин. Әлегә комиссия эшендә катнашу өчен Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте* органнары белгечләре, экспертлар чакырылырга мөмкин.

3. Район уставы проекты, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары проекты, аларны караган көнгә кадәр 30 көннән дә соңга калмыйча, район Советы тарафыннан күрсәтелгән Устав проекты буенча тәкъдимнәргә исәпкә алу тәртибенә, районның күрсәтелгән карары проектына карата бер үк вакытта бастырып чыгарылырга (халыкка житкерелергә) тиеш, шулай ук гражданның анда фикер алышуда катнашу тәртибенә. Район Уставына үзгәрешләр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт проекты буенча тәкъдимнәргә исәпкә алу тәртибен, шулай ук күрсәтелгән үзгәрешләр район уставын Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарға туры китерү максатларында кертелсә, гражданның анда фикер алышуда катнашу тәртибен рәсми бастырып чыгару (халыкка житкерү) таләп ителми.

4. Район Уставы проекты буенча, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында район Советы карары буенча аларны карау алдыннан район Советы сессиясендә халык алдында тыңлаулар уздырыла, Уставка кертелгән үзгәрешләр бары тик жирле әһәмияттәге мәсьәләләр Уставында беркетелә торган мәсьәләләргә һәм аларны хәл итү буенча вәкаләтләргә Россия Федерациясе Конституциясенә һәм федераль законнарға туры китерү максатларында гына кертелә торган очраклардан тыш.

90 статья. Район Уставын кабул итү, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү тәртибе

1. Район Уставы проектының, әлегә Уставка үзгәрешләр кертү турында карар проектының карау район Советы регламенты нигезендә кимендә ике укуда район Советы тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2. Район Уставы проектының, әлегә Уставка беренче укылышта үзгәрешләр кертү турында карар проектының кабул иткәннән соң күрсәтелгән проект

төзөтмөлөр кертү өчен район башлыгы тарафыннан хокук чыгару инициативасы инициативасы хокукына жибөрөлө.

3. Район уставы, Уставка үзгөрөшлөр кертү турында район Советы карары район Советы депутатларының билгелэнгән саныннан күпчелек тавыш белән өчтән ике өлөшкө кабул ителә.

91 статья. Район Уставының үз көченә керү тәртибе, әлеге Уставка үзгөрөшлөр кертү турында карар

1. Район уставы, әлеге Уставка үзгөрөшлөр кертү турында район Советы карары кабул ителгәннән соң район башлыгы федераль башкарма хакимият органына кануннарда билгелэнгән тәртиптә дөүлөт теркәве өчен юллана.

2. Район уставы, әлеге Уставка үзгөрөшлөр кертү турында район Советы карары дөүлөт теркәве узганнан соң рәсми басылып чыгарга (халыкка житкерелергә) тиеш һәм аларны рәсми бастырып чыгарганнан (халыкка житкергәннән) соң үз көченә керә.

Район башлыгы муниципаль берәмлекләр уставларын теркәү өлкәсендә вәкаләтле федераль башкарма хакимият органының территориаль органыннан кәргән көннән алып жиде көн эчендә район Уставына теркәлгән уставларны, муниципаль хокукый актны бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә) тиеш.

3. Әлеге Уставка кертелгән һәм жирле үзидарә органнарының структурасын, жирле үзидарә органнарының вәкаләтләрен (район жирле үзидарәсенә сайланулы вазыйфай затларын сайлау вәкаләтләреннән, вәкаләтләреннән һәм тәртибеннән тыш) үзгәртүче үзгөрөшлөр әлеге Уставка үзгөрөшлөр кертү турында муниципаль норматив хокукый акт кабул иткән район Советының вәкаләтләре чоры тәмамланганнан соң үз көченә керә.